

4° Diss. 3466. 15.

34

4 Diff. 3466/15

Griem
RATIO STUDII THEOLOGICI,
EX
MORUM ET DOGMATUM DOCTRINIS
IN
REGULARI S.P. AUGUSTINI CANONIA RAITENBUCH
REDDITA CORAM
REVERENDISSIMO, ET CELSISSIMO
S. R. IMPERII
P R I N C I P E
AC
DOMINO DOMINO
LUDOVICO JOSEPHO
DIVINA GRATIA FRISINGENSII
EPISCOPO,
DOMINO DOMINO SUO
CLEMENTISSIMO.

CUM CENSURA ELECTORALI ET ORDINARIA.

MONACHII,
TYPIS VOETTERIANIS

1775.

STATO STUDIUM THEOLOGICUM

EX

MONUM ET DOGMATUM DOCTRINIS

IN

REGULARI S. AUGUSTINI CANONICA RATIONE

REDITA CORAM

REVERENDISSIMO ET CESSARIO

S. R. M. S. R. M. S. R. M. S.

P. R. I. N. C. I. P. E

A. C.

DOMINO DOMINO

LUDOVICO JOSEPHO

DIVINA GRATIA FRISINGENSIS

EPISCOPO

DOMINO DOMINO

CLEMENSIS

CUM CENSURA ELECTORALI ET ORDINARIA

MONACHII
THEOLOGICI

1777

REVERENDISSIME,
AC
CELSISSIME
DOMINE, DOMINE!

Pateris Clementissime Princeps! ut sub gloriosis tuis auspiciis theologicum ineamus certamen, neque a Celsitudine tua arbitraris alienum, athletas etiam immeritos gratiosissimis fovere, quin & excitare præsidiis.

Hoc vero beneficium etsi, dum nos ipsos consideramus, tam sit eximium, ut, qui honorificentius descendere in arenam possimus, non dispiciamus: Tibi tamen, si in exhaustam illam, in procurando cleri Tibi subditi decore, pensamus industriam, neque singulare esse, neque Tibi insolitum, haud veremur affirmare.

*Tanta enim tamque peculiaris est, quæ
Te vel medios inter fluctus sollicitum habet,
tuorum bono consulendi cura, ut, si abessent
etiam tot alia, quibus emines, virtutum
monumenta, hæc una, & ardentissima Tibi
tuorum studia, & immortales a sera poste-
ritate polliceretur gratias.*

*Quid ni igitur amplissimos ab iis fruc-
tus exigis, qui, cum tot Tibi nominibus
sint devoti, illud insuper in acceptis refe-
rant, est necessum, quod vitæ, & ad castæ
religionis dogmata, & ad salutem patriæ,
& ad ecclesiæ majores utilitates, & demum
ad supremi Numinis augenda commoda tra-
ducendæ, quoquo modo servire potest.*

Ea

Ea certe maxima pro tuis Tibi sollicitudo est. Hac favere Raitenbuchio clementissime dignatus es hucusque. Hæc & nostras debuit acuere vires, quibus, quantum Te veneremur, testemur orbi.

Hæ vero quamvis sint imbecilles, ac exiguæ, nec auderent tuæ appropinquare Celsitudini, cujus a fastigio reverentia etiam, quam Tibi profitemur summam, nos submoveret: accessum tamen clementissimum indulsit incredibilis illa, quam infimis quibusve soles exhibere, facilitas.

Sacratis itaque pedibus advoluti, celsissimis tuis consecramus honoribus sententiarum e morum & dogmatum theologia com-

pendium, eoque Sacerdoti magno atque animarum nostrarum Episcopo rationem reddimus earum doctrinarum, quibus addiscendis trium annorum vigilas impendimus.

*Digneris Clementissime Princeps !
gratos habere conatus nostros quantuloscunque, tuamque paternam certaturis impertiri benedictionem, quam de genibus profundissima demissione exoramus*

*Reverendissimæ Celsitudinis
Tuæ*

Humillimi

Anselmus Grienwald, S. Theologiæ Professor,

die VI. Julii MDCCLXXV.

Franciscus Rid
Innocentius Luz

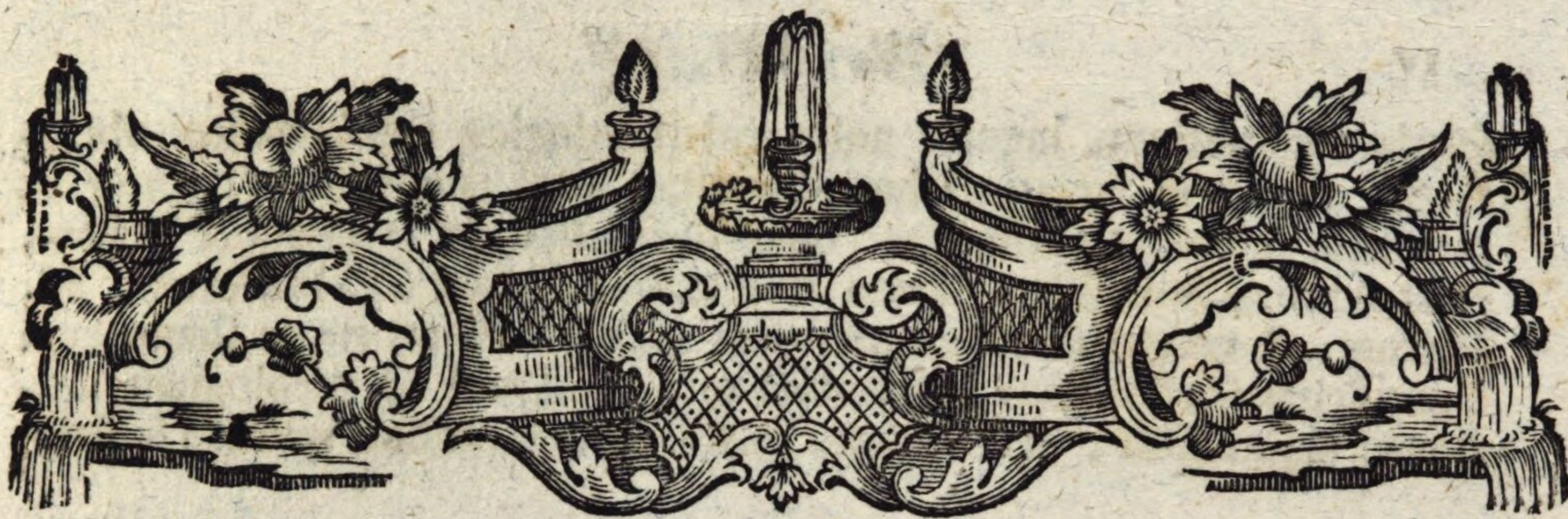
Presbyteri, & Canonici Regulares S. Augustini in Raitenbuch.

COMPENDIUM
SENTENTIARUM THEOLOGIAE
DOGMATUM ET MORUM,

МИНИСТЕРСТВО

БЮДЖЕТНОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ

КУЛЬТУРЫ И СПОРТА

E X

THEOLOGIÆ PROLEGOMENIS.

I.

Existere Deum, seu ens quoddam supremum, & animam humanam eamque immortalem, ex recta philosophia postulatur.

1. **I**nde pronum fit concludere, Deo cultum quempiam ab hominibus esse contestandum, non utique alium, quam qui placuerit ipsi, sitque ab eo præscriptus, ut adeo religio tam naturalis adversus Atheos, quam revelata contra Theistas stabiliatur.

2. Cum Deus non nisi unicus sit, vana est Polytheorum religio.

3. Religio Judæorum vera esse cessavit hodie, &

4. Machometis quoque Alcoranus veræ religionis characteribus destituitur.

5. Itaque recte ea sola vera creditur religio, quæ a fundatore Christo nomen sortita est: & ea vera est ecclesia, quæ ex hominibus, Christi religionem sectantibus, congregatur.

6. Ex religione christiana proficiscitur theologia christiana, quæ rerum divinarum ex iis, quæ revelata sunt, doctrina sacra adpellatur. Maxima ejus tum necessitas, tum utilitas est, modo absint ex ea inanissimæ nulliusque momenti quæstiones, quas quorundam, haut satis
sobrie

sobrie cogitantium, ingenia nullo rei theologicæ emolumento obtrudere. Porro in sacratori hac disciplina nihil salubrius fit, quam ut rationem præcedat autoritas; quapropter non ex intellectus humani, licet acutis, fallibilibus tamen ratiociniis, sed ex SS. literarum, SS. Patrum, & venerabilium conciliorum autoritatibus, atque summorum Pontificum sanctionibus discendum est, quidquid ad theologiam pertinere dignoscitur, standumque ecclesiæ, non rationis infirmæ iudicio.

II.

Vera Christi ecclesia debet esse una, unitate fidei, & capitis; sancta, sanctitate doctrinæ & membrorum; catholica, & apostolica, in doctrina, & successione legitimorum pastorum.

1. **H**is notis veram Christi ecclesiam a spuria discernere datur. Falluntur proin, qui, sitne genuina Christi ecclesia, iudicare volunt ex sincera fidei doctrina, aut legitimo Sacramentorum usu.

2. Unitatem nunquam dilacerabunt ii, qui prodierunt ex nobis ad partes adversas, sed non sunt ex nobis. Sanctitati ne umbram quidem offundunt perversi ac reprobi. Nec fidelium numerus quantumvis exiguus minuit universalitatem.

3. Cum signa illa discretiva in sola romana sit invenire ecclesia, sequitur, reliquas Lutheranorum, Calvinianorum, Zwinglianorum, & omnium, qui quovis tempore extiterunt, heterodoxorum ecclesias deferendas omnino, & Christi nomine indignas habendas esse.

III.

In ecclesia Christi institutione ordo imperantium est, & obedientium.

1. **S**ystema de collegio æqualium prorsus non videtur cum scripturis sacris cohærere.

2. Ipsa vero potestas rectoria apud pontificem & episcopos duntaxat est.

3. Sacra hæc præsulorum potestas minime derogat imperio principum sæcularium, necque induit statum in statu. Atque hinc concordia sacerdotum inter & imperium bene potest intelligi.

4. Recte proin genuina veræ ecclesiæ definitio sic effertur: Est societas fidelium baptizatorum ejusdem fidei professione, eorundem
sacra-

sacramentorum participatione, & eodem cultu inter se adunatorum, sub regimine legitimorum pastorum, ac præcipue unius in terris Christi vicarii, summi pontificis.

IV.

Vera ecclesia non potest esse errori obnoxia, ubi quidpiam definit, quod ad fidem, vel ad mores pertinet.

1. **D**efiniendi facultas Papæ competit, & iis, quos Spiritus S. posuit regere.

2. Lex fundamentalis ecclesiæ, ac theologiæ christianæ, sunt scripturæ sacræ, in quibus totum ecclesiæ æque ac theologiæ systema continetur. Finis est cultus Dei, & salus æterna mortalium, extra ecclesiam romano-catholicam per se non obtinenda.

V.

Existunt Scripturæ divinæ.

1. **P**otuerunt Basilidiani, Valentiniani, & alii priorum sæculorum hæretici homines, possunt & hodie Libertini quidam in eam ruerre proterviam, ut verbi divini libros non in dubium vocarent tantum, sed negarent, Deum nunquam locutum esse homini, aut ei quid revelasse. Religionis christianæ principia his armis aperte dirui, nemo non intelligit.

2. Primum sacrorum librorum canonem pro ecclesia judaica edidit Esdras post captivitatem babylonicam. Ad canonem librorum certo divinorum pro ecclesia vera christiana pertinent omnes & soli, quos Gelasius I. Papa in concilio romano, & concilium tridentinum sess. 4. Decret. de canon. scriptur. enumerant. Reliquos, videlicet tertium & quartum Esdræ, tertium & quartum Machabæorum, orationem regis Manasse, Evangelia SS. Andreæ & Barnabæ &c. apocryphis accensere haud nefas est. Liturgias etiam, quæ SS. Petro, Jacobo, Marco, Matthæo &c. inscribuntur, ex justis rationibus reipuant critici. Canones, qui dicuntur Apostolorum, sapiunt omnino pristina christianorum instituta, plurimumque habent roboris, si loca adulterata demantur: eorum tamen authores Apostolos esse, non evincitur. Libros constitutionum apostolicarum tam ipsis Apostolis,

quam S. Clementi Papæ suppositos esse, multis suadetur argumentis. Concilium antiochenum Apostolorum, & canones, quos ipsi in eo condidisse feruntur, non abs ratione inter opera spuria locantur.

3. Cum libri autographi temporum sint injuria deleti; nunc apographos tantum habemus, variis linguis editos. Eos inter eminet vulgata latina, quæ concinnata est ex vulgata antiqua, & nova versione S. Hieronymi. Hæc tam intrinsece quam extrinsece authentica est saltem quoad res, quæ fidem concernunt, & mores.

4. Etsi tota scriptura sit a Deo revelata & inspirata saltem quoad sensum, multis tamen in locis intellectu difficilis est. Qua in re verus sensus non a privato spiritu, nec a magistratus politici interpretatione, sed ex mente ecclesiæ ac unanimi traditione Patrum est hauriendus.

5. Scriptura quidem sacra ad nostram doctrinam scripta, & utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia: nihilominus justissime Pius IV. Reg. 4. indic. statuit, ne Biblicorum vernaculorum lectio passim sine discrimine permittatur. Quæ saluberrima constitutio non penitus in germania nostra abolita, usu tamen quodam contrario non nihil mitigata potest existimari.

VI.

Contra diversos diversorum sæculorum hæreticos vindicatur existentia traditionis divinæ; eaque necessario est admittenda ex ipsis scripturis divinis.

1. Generaliter doctrinæ five fidei five morum, quas vivæ vocis oraculo vel ex Christi, vel ex Apostolorum, vel ecclesiæ institutione acceptas, continua successione ad posteros derivatas, perpetua observantia firmatas, etsi nullo eorum originario scripto consignatas, aliis tamen fide dignis monumentis adnotatas esse constat, *Traditio* adpellantur. His natura simul, & partitio traditionis exponitur.

2. Traditionis auxilio orthodoxum, ubi difficilis est, scripturæ sensum, & quædam fidei morumque capita, quæ in verbo Dei scripto non continentur, intelligimus.

3. Pro dogmatica & divina non potest recipi traditio, nisi infallibili ecclesiæ judicio, quod ex unanimi SS. Patrum de ejusmodi re tradita scribentium, eorumque certo genuinis duntaxat operibus desumendum est, pro tali habeatur. Hoc medio traditiones veræ dignoscun-

noscentur a falsis. Quare non criterium ex prudentum testimonio, eruditione historica, linguarum peritia &c. sed regulam amplectimur S. Vincentii Lirinensis, quam in commonitor. c. 3. tradit. „ *In ec-*
„ *clesia catholica magnopere curandum est, ut id teneamus, quod ubi-*
„ *que, quod semper, quod ab omnibus creditum est, sed hoc demum*
„ *ita fiet, si sequamur universalitatem, antiquitatem, consensionem.*

4. Summa est traditionis divinæ authoritas, & tanta, ut cum verbo Dei scripto de primatu dimicet. Inter traditiones veras & spurias medium locum obtinent credulitates piæ, ex objecto suo amplissimæ, non quidem superstitiose amplectendæ, sed nec temere rejiciendæ. Traditiones autem vulgares prudentum quivis merito respuit.

VII.

Summum caput ecclesiæ Christus est. Quoniam vero ipse in cælos abiturus, & tamen ecclesia usque ad finem mundi duratura erat, vicarium in supremo ecclesiæ regimine constituit S. Petrum, & Episcopos romanos, S. Petri sicut in episcopatu, ita & in primatu tam honoris, quam jurisdictionis successores. Hinc.

1. **R**omani Pontificis est, gerere sollicitudinem omnium ecclesiarum, sic tamen, ut jura pastorum subordinatorum, videlicet Episcoporum, non violet; nec potestatem suam ultra limites a Deo pro ædificatione tantum ecclesiæ statutos extendat.

2. Papa, etiam extra concilium & ante consensum ecclesiæ, infallibilis est, quando ex cathedra quidpiam dijudicat in materia fidei aut morum. Quodsi hæc sententia, quæ plures, e Gallis præsertim adversarios habet, etiam non subsisteret; nihilominus Christiani omnes in conscientia tenerentur, decretis ejusmodi obtemperare; nec quispiam contrarium docere posset, quamdiu ecclesia per eos, ad quos spectat, non reclamet: & postulat ecclesiæ pax, nequis eidem pervicaciter resistat.

3. Papa non potest errare approbando institutum religiosum, ut in se pium. Si quoddam institutum religiosum denuo extinguat Pontifex, non ideo in approbando instituto errasse censendus est; sed declarat tantum, talem ordinem, quamvis in se sanctum, jam vel ecclesiæ non esse necessarium, vel non utilem.

4. Judicium Pontificis expers erroris est, dum homines Sanctorum aut Beatorum numero inserit, publice in ecclesia colendos.

5. Dum

5. Dum Papa libros aut propositiones proscribit, ipsius iudicio assurgendum est; nec solum religiosum ei silentium, sed internus etiam mentis assensus exhiberi debet. Minime vero existimandum est, factum vel sententiam aliquam ab ipso approbari, quando tolerando dissimulat.

6. Denique Papa ab errandi periculo liber est in quaestionibus facti revelatis, & iis etiam, quæ tantam cum revelatis habent connexionem, ut ex talis facti negatione ipsa fidei veritas in discrimen posset adduci.

7. Papa leges disciplinares pro universa ecclesia condere potest, quæ tamen non adversentur libertatibus ecclesiarum particularium, & concordatis inter sanctam sedem & nationes initis.

8. Competit Pontifici jurisdictio temporalis in suo territorio, quod potissimum munificentia Pipini, & Caroli M. ad romanam ecclesiam pervenit, ut adeo instrumentum donationis constantinianæ merito suppositum credatur. Extra suum territorium circa temporales & politicas causas nihil valet Papa; nec translatio imperatoris dignitatis a Græcis ad Francos, & unctio Imperatoris a Pontificibus olim peracta, sunt signum potestatis in temporalia Principum, vel Imperatorum.

VIII.

Concilia generalia œcumenica, legitime celebrata, infallibile Theologo præbent argumentum, ubi de rebus fidei aut morum pronunciant.

1. Concilia sunt conventus ecclesiæ præsulorum, ad religionis tractanda negotia rite convocatus. Concilia vel generalia, vel particularia sunt. Generalia, si œcumenica sint, summæ habentur auctoritatis. Conciliorum origo divina est: quam proinde male Protestantes vel ex jure apostolico, aut ecclesiastico, vel ex consociatione communium christianarum repetunt. Hodierna Conciliorum celebrandorum methodus plane congruit cum norma apostolici act. I.

2. Ut legitimum sit generale concilium, extra casum schismatis, membra capiti debent esse unita. Debet esse convocatum a romano Papa, cui soli id juris competit: Imperatori tamen, seu defensori ecclesiæ, & aliis respectivè Principibus, suæ hac in re partes justè afferuntur. Dissensum merentur ii, qui potestate mere imperiali octo prima concilia generalia convocata fuisse auctumant. Concilio sic

con-

convocato debet præsidere romanus Pontifex per se, vel per suos legatos. Quando contingit, cuidam concilio Papam nec per se, nec per legatos suos præsidere, legitimum evadet, si postea ab universa sit acceptatum ecclesia, & a summo Pontifice confirmatum.

3. Maxima est conciliorum utilitas pro ecclesia, & sæpe necessitas haud vulgaris.

4. Autoritas conciliorum particularium, five morum, five fidei doctrinam explanent, æstimanda maxime est, & pluris valere nobis debent, quam innumeri casuistarum libri, qui synodorum constitutionibus vel non inspectis, vel neglectis, vel spretis omnino, non ex sanctorum legibus regularum, sed luxuriantis, infirmæ, corruptæ, nec altioribus luminibus illustratæ rationis argutiis, conscientias illaqueant potius, quam instruunt.

IX.

Sicut universalis ecclesia per romanum Pontificem gubernatur, ita Christus ordinavit, ut alii quoque Episcopi essent ecclesiæ rectores.

1. Particularibus suis diœcesibus ita præsumt Episcopi, ut in iis disponendi ea, quæ pro majori subditorum diœcesanorum utilitate fervire poterunt, polleant autoritate a Christo communicata; quæ tamen autoritas certis limitibus & subordinata.

2. Itaque cum debita reverentia literas pastorales, quæ ad directionem mere spirituales sunt, recipere & exequi debent diœcesani, & se generalibus Episcoporum suorum legibus, quas libri rituales continent, omnimodis accommodare. Atque ejusmodi Episcoporum constitutiones tam ipsis fidelibus quam theologis legum explanatoribus adinstar normæ sunt habendæ.

X.

Sanctorum Patrum irrefragabilis est autoritas, ubi in quadam five fidei five morum doctrina conspirant omnes.

1. Sententia unius aut alterius tantum Patris, vel etiam plurium non nisi probabile præbet argumentum, longe tamen fortius, ac venire potest ab alio viro, quem nec excellens pietas, nec specialis doctrina commendat.

2. Ut autem SS. Patrum volumina cum fructu legantur, potissimum ex regulis hermenevtices & critices advocare subsidium oportet.

DE REBUS SPECTANTIBUS AD DOCTRINAM CIRCA DEITATEM.

XI.

Deus creavit cælum & terram, angelos & homines ad suam gloriam.

1. Et angeli & primus homo Adam speciosissimis in sui creatione donis erant instructi, confirmandi in iis, imo etiam ad maiorem felicitatem ac æternam Dei fruitionem transferendi, si modo mandata, quæ Deus utrique servanda proposuerat, custodirent.

2. Sed peccarunt angeli ac Adam superbiæ ac inobedientiæ peccatum. Inde factum est, ut ceciderit angelorum pars tertia ab illo suo statu in miseras sempiternas, ubi a Dei facie exclusi igne torquebuntur nunquam extinguendo. Adam vero in pœnam prævaricationis e paradiso voluptatis pulsus est in terras, exilii locum, privatusque prærogativis illis, quos status innocentiae, in quo conditus erat, ipsi contulerat, iisdem secum ærumnis involvit, posteros homines, nunquam perventuros ad faciem Dei æternamque felicitatem, nisi alio lapsis succurrere medio constituisset misericors & Miserator Dominus.

3. Itaque angeli non sunt in suum nihilum redacti, sed hodie dum existunt tam boni quam mali, omnes incorporei. Novem sunt angelorum ordines seu chori, in tres hierarchias distincti.

4. Angeli mali infensissimi sunt mortalibus, eorum animas malis suggestionibus tentant, atque ad peccatum alliciunt; corpora quoque infestant aliquando, quibus varia afferre incommoda possunt etiam nunc; imo homines non nunquam vel obsident, vel possident omnino: Boni contra angeli hominum gerunt custodiam, quibus a Deo constituti sunt tutelares.

XII.

Deus est finis ultimus, quem intendimus homines.

1. Finis ultimus est status quidam felix, in quo erit plenitudo bonorum, & complementum omnium desideriorum.

2. Beatitatis hujus objectum non invenitur in bonis fortunæ; nec in bonis corporis, aut Epicureorum voluptatibus; nec in bonis ani-

animi; nec in cumulo rerum creatarum omnium. Quid igitur ultra? *fecisti nos ad te, & irrequietum est cor nostrum, donec requiescat in te.* S. August. l. 1. Confess. c. 1.

3. Cognitionem Dei sacræ paginæ nobis ingerunt; sed ex universi hujus corporei, atque ex nostrum ipsorum contemplatione in Dei notitiam ducimur. Unde homo, rationis sufficiente usu præditus, ne per brevissimum quidem tempus sine culpa hanc potest ignorare veritatem „ Existit Deus.

4. Quem novimus Deum, sicut Deum glorificare obligamur. Inde omnes religionis obligationes.

XIII.

Si Deum glorificaverimus, Deum ipsum, veram beatitatem nostram assequemur: sin minus cum angelis malis & nos excludemur, æternis cruciandi suppliciis.

1. **A**ssequemur videlicet Deum per visionem intuitivam, & eo per amorem beatificum æternum fruemur in cœlis, in quo ipso deum consistit vera beatitudo.

2. Equidem olim animæ, quæ ante Christi adventum in statu gratiæ sine ullo pœnæ etiam temporalis rectu e corpore migrarunt, non statim sunt ad cœlos admissæ, sed retinebantur in loco quodam, quem Limbum Patrum vocant theologi, ad quem locum post mortem suam Christus descendit, atque inde animas illas eduxit, cœlo secum inferendas, Deique visione beandas: hodie tamen post Christi adventum ejusmodi animæ statim a morte assumuntur ad visionem beatificam.

3. Animæ decedentes in statu peccati gravis, nondum debito modo retractati, statim a corpore, ac non primum post judicium universale (quod hæreticis quibusdam placuit) detruduntur in infernum; qua voce intelligitur locus aliquis realis ac pœnalis, in terræ visceribus situs. Hoc in carcere damnati sustinent pœnam damni & sensus. Pœnæ sensuum ibi non sunt tantum phantasticæ aut metaphoricæ, sed reales & corporum afflictivæ; imo ignis infernalis, licet materialis tantum sit, ipsos tamen etiam spiritus urit. Afflictio, quam spiritus damnati ab hoc igne patiuntur, non habetur præcise per hoc, quod ii necessitentur ad semper cogitandum de igne tanquam instrumento & signo irati Dei; nec tantum per alligationem eorum ad ignem;

nem; sed ignis ex altiori Dei dispositione præparatus ita cum proportionem spiritus afficit, sicut vis ustiva afficit corpora. Utraque tam damni, quam sensus pœna in inferno æterna est.

4. Animæ decedentes quidem in statu gratiæ, sed cum aliquo pœnæ temporalis reatu, non statim ad visionem beatificam Dei perveniunt; sed prius mittuntur in purgatorium, ut ibi pœna sensus & damni crucientur tamdiu, donec divinæ justitiæ plene fuerit satisfactum. Igitur existentia purgatorii dogma fidei est. Pœnas purgatorii male ultra diem resurrectionis extendit Origenes, nimium arctavit Dominicus a Soto, qui docuit neminem ultra decennium in flammis istis morari. Animæ purgantes in loco illo jam nec mereri nec peccare possunt, sunt tamen certæ de beatitudine æterna sibi obventura, & suffragiis vivorum ita juvari possunt, ut inde vel dolorum levamen percipiant, vel citius ad Dei visionem pertingant.

5. Parvuli, sine baptismo morientes, nunquam consequentur visionem beatificam: est contra Zwinglium: nec sine errore cum Pelagianis beatitudinem ipsis naturalem quis promitteret.

XIV.

Si Deum, beatitatem nostram, affecuturi sumus, videbimus eum sicuti est in se.

1. Solius naturæ vires minus sunt sufficientes, ut earum virtute vel in hac vita vel in altera videre valeamus, superni tamen luminis auxilio intuebimur beati aliquando Deum in se ipso, nec in theophaniis tantum. Moyfi & Paulo, dum adhuc in vivis degebant, visionem Dei intuitivam obtigisse non credimus, nec scimus, qua hodie forte fruantur Enos, & Elias.

2. Visionem Dei in altera vita omnibus æqualem esse pessime dixerunt Jovinianus, & Lutherus. Hæc ipsa visionum inæqualitas non a majori vel minori perspicacia, sed a meritorum diversitate repetenda est.

3. Contra Anomæos tenemus, intellectum creatum nunquam ita posse elevari, ut Deum comprehendat comprehensione five extensiva, five intensiva. Deum oculis carnis unquam aut visum fuisse, aut absolute videri posse, doctrina est ex gentiliis, & Antropomorphitarum erroribus profluens.

XV.

Deus simplicissimus spiritus est.

XVI.

Deus immensus est, ac rebus omnibus intime præsens.

1. **E**st vero Deus præsens non modo per cognitionem & operationem ex mente Socinianorum, sed etiam per essentiam ac substantiam suam.

2. Et terrere quosdam, & erigere alios intima Dei videntis præsentia debet.

XVII.

Deus immutabilis est.

Quæ extra Deum contingunt, in Deo alterationem nullam pariunt.

XVIII.

Deus est summe bonus, sanctus, potens, & ab æterno existens, & infinite perfectus in omni perfectionum genere.

1. **P**erfectiones divinæ admonent mortales officii sui, quo jubentur imitatores esse Dei, ad cujus similitudinem sunt conditi. Certe finis vitæ cum virtute degendæ est, ut quis divino numini assimiletur. Id vero obtinetur tum legum observatione; *custoditio legum consummatio incorruptionis est: incorruptio autem facit esse proximum Deo.* Sap. 6. v. 20. Tum exercitio virtutum, quæ *vivi sunt colores, quibus in nobis nativa Dei forma exprimitur.* S. Greg. Nyssen. de Opific. hom. c. 4.

2. Perfectiones Dei absolutæ nec inter se, nec a Deo distinguuntur realiter. Ad fabulas quoque pertinet Valentinianorum Æones, quas diversis temporibus mundo per Prophetas, Apostolos, Christum &c. apparuisse asseriebant, & lux Palamitarum, quam inter preces capite pectori compresso se vidisse somniabant. Errorem e diametro oppositum docuere Ætius & Eunomius, qui ne rationis quidem

distinctionem admittebant. Quo demum modo distinguantur perfectiones divinæ, quæstio est, de qua absque emolumento litigant scholæ.

XIX.

Deus justissimus est.

1. **P**ræcipua consideratione digna est Dei justitia, quæ norma debet esse nostræ.
2. Justitia decernit Deus bonis præmia, supplicia malis.
3. Justitia veniet die, quem nescimus, palam judicaturus vivos & mortuos, quos speciali quidem & nobis incognito judicio jam judicaverat in fine vitæ eorum.
4. Non pugnat contra justitiam Dei, quod pios hic affligi ærumnis permittat, impios autem abundare deliciis.
5. Sic autem justitiam exercet Deus, ut paratus semper sit condonare offensas, sibi illatas, pœnitentibus. Vocat, & expectat ad pœnitentiam malos, quos tamen Dei longanimitas non debet reddere præsumptuosos, ne forte justitia subintret. Animare Dei tanta ignoscendi pronitas debet, ut cum spe ad thronum gratiæ accedamus, veniamque petamus cum fiducia: Sed & instruimur, quales esse nos oporteat erga illos, qui mala nobis pararunt.

XX.

Scientiarum dominus Deus est.

1. **C**ognoscit Deus, quidquid est cognoscibile, videlicet seipsum, creaturas existentes & possibiles, res vilissimas, peccata hominum occultissima, secreta cordium, futura sub conditione, actus liberos &c.
2. Scientia tamen Dei libertati mortalium nullo modo obeſt.
3. *Quomodo cognoscit, dicere non audeo, quoniam & scire non possum.* S. Aug. in Pl. 49.

XXI.

Deo cura & providentia est rerum omnium.

1. **N**ulla res tam abjecta, quæ ab ipso moderatore non dirigatur. Itaque fatali necessitate aut fortuito nihil evenit.

2. Deus

2. Deus voluntate antecedente, vera ac sincera, non solum prædestinatorum, sed omnium hominum, etiam infantium ante baptismum morientium, salutem vult.

3. Judiciorum divinorum abyssum ingredimur, dum quosdam ab eo prædestinari, alios reprobari ab eodem cogitamus.

4. Prædestinatio est electio creaturæ intellectualis vel rationalis ad gratiam, vel gloriam. Singularem Deus circa prædestinatos providentiam & dilectionem habet, & ii soli vitam consequuntur æternam. Licet prædestinatio certa sit in se & immutabilis, nullam tamen prædestinatis imponit necessitatem: Nemo etiam hominum de sua prædestinatione certus esse potest sine speciali revelatione.

5. Reprobatio est præscientia iniquitatis quorundam non finienda, & præparatio damnationis eorundem. Erronea est opinio heterodoxorum antelapsariorum, volentium, quod ante lapsum hominis & quodcunque peccatum prævisum Deus ex mero suo arbitrio quosdam destinarit ad sempiternum interitum. Erronea quoque postlapsariorum opinio est, pro causa reprobationis admittentium peccatum originale. Causa reprobationis a solis peccatis actualibus est repetenda. Deus a gratia sufficiente neminem reprobatur, multos ab efficaci. Ob peccata præcedentia Deus reprobo gratias posteriores subtrahit, & ulteriora peccata in pœnam permittit.

6. Effectus prædestinationis est efficax vocatio, & justificatio electorum, eorumque glorificatio. Effectus reprobationis est pœna tum sensus tum damni, sola tamen ea, quæ in altera vita patienda imponitur.

XXII.

Deus in essentia unus quidem est, tres tamen in eo adversus Sabellium Personas, realiter inter se distinctas, profiteamur, ita, ut sint unus numero & natura Deus.

1. Tres personæ nominibus relativis vocantur Pater, Filius, Spiritus sanctus. Duas in Deo processiones, & quatuor relationes originis scimus.

2. Personæ divinæ non distinguuntur realiter ab essentia divina: & singulæ personæ sunt verus Deus, consubstantiales non tantum per figuram, sed veritatem substantiæ, unitate non tantum specifica, sed numerica.

3. Ratione mere naturali demonstrare mysterium hoc nemo poterit: non tamen ideo cum recta ratione pugnat.

XXIII.

Filius Dei verus Deus est.

1. **C**hristus vi suæ naturæ divinæ extitit, antequam nasceretur ex B. Virgine Maria. Procedit etiam a solo Patre, æterna generatione per intellectum.

2. Patres concilii ariminensis ariana unquam hæresi fuisse fœdatos penitus negamus, a qua etiam immunem fuisse arbitramur Liberium Papam, etiam si velit supponi, eum cuidam formulæ Sirmienti subscripsisse.

XXIV.

Etiam Spiritus sanctus Deus est, Patri & Filio consubstantialis, ab utroque procedens.

1. **Q**uapropter jam inde a sæculo V. symbolo constantinopolitano recte adjecta est particula *Filioque*.

2. Pater tamen & Filius unicum sunt Spiritus S. principium.

3. Procedit Spiritus S. per voluntatem. Processio quidem Filii generatio est, non item processio Spiritus S., quæ simpliciter processio dici potest. Sicque os obstruitur Arianis, Macedonianis, & Eunomianis, cavillantibus, in nostra catholica sententia Spiritum S. Filii esse fratrem, aut Patris ex Filio nepotem &c.

XXV.

Secunda ex Trinitate Persona naturam assumpsit humanam.

1. **A**ssumpsit persona Filii veram, nobisque consubstantialem naturam humanam; qua assertione Phantasiastæ configuntur.

2. Non possumus adstipulari Valentinianis asserentibus, Dei filium corpus e cœlo in terras secum attulisse: sed traxit illud ex B. V. Maria, & quidem Virgine integerrima, contra, ac Carpocrates & Cerinthus blasphemabant: imo eadem B. Dei genetrix etiam post Salvatoris partum virginitatem constanter illibatam servavit.

3. Non recte fenserunt Origenes, qui docebat animam Christi præextitisse, creatam cum animabus cæteris initio mundi: & Nestorius, volens, præformatum fuisse totum hominem modo communi in utero, antequam assumeretur.

XXVI.

Unio Verbi divini cum natura humana in Christo vere hypostatica est, sic, ut in Christo sit unica tantum Persona Verbi, non tamen natura divina & humana per incarnationem Verbi coaluere in unam.

XXVII.

Duas in Christo voluntates, & duas volitiones, divinam nempe & humanam, propugnamus adversus Monothelitas.

XXVIII.

Unio hypostatica est perpetua, nec in Christi morte fuit dissoluta, separatis licet corpore & anima.

Cum ex unione hypostatica sequatur in Christo vera & realis idiomatum communicatio; nunquam dimittendæ sunt cautelæ theologicæ, ne qua propositio sensum hæreticum inducat. Male certe dicitur cum Ubiquistis „*humanitas Christi est omnipotens, omniscia, ubique præsens &c.*

XXIX.

Anima Christi variis scientiarum donis fuit ornata.

Et quidem scientia beata fruebatur jam inde a primo conceptionis momento. Hæc quidem perfectior fuit ac in aliis Beatis, non tamen comprehensiva: gaudebat quoque Christus scientia infusa ab instanti creationis, & per proprios actus acquisita.

XXX.

Christus nunquam peccavit, nec peccare potuit.

1. **H**æc immunitas oritur non solum ex visione beatifica, sed etiam ab unione hypostatica, & tanta fuit, ut ne fomes quidem peccati macularit Christum.

2. Humanitas Christi libera fuit a coactione, & necessitate.

3. Sancta sanctitate increata Verbi, & gratiæ habitualis plenitudine condecorata.

XXXI.

Dei Filius eo fine naturam assumpsit humanam, ut genus humanum ab æterno liberaret interitu.

1. Quotquot ab Adamo originem trahimus mortales, originalem quoque maculam in eodem contraximus, sola B. V. Maria præservata, indeque perdidimus jus ad gloriam. Peccato originali propria voluntate adjecimus nos alia, nova pæna digni.

2. Debebatur læsæ Dei majestati satisfactio: eam nullus hominum condigne præstare poterat. Cum vero perire nollet Deus opera manuum suarum, misit Filium suum unigenitum, ut ipse sit remedium peccati primo quidem originalis, ac dein etiam actualis.

3. Hoc incarnationis eo fine dispositæ medio sic vindicare scelus voluit justissimus Deus, ut tamen simul divitias misericordiæ suæ ostenderet immensas. Satisfecit igitur divinæ justitiæ Homo-Deus non tantum in metaphorico Socinianorum sensu, quatenus ejus mors ad poenitentiam nos permoveat, certosque faciat, Deum gratuito nobis peccata remissurum; sed satisfecit vere ac proprie, pænas peccatis nostris debitas in se suscipiendo ac luendo, sicque exhibitione pretii æquivalentis extinguendo debitum omne, quod erat per illatam Deo injuriam contractum.

4. Mortuus autem est Christus pro redemptione omnium & singulorum, non solum prædestinatorum, sed & reproborum, mortemque obtulit, ut gratias mereretur omnibus ad salutem vere sufficientes; id quod post Calvinum negavit Iprensis.

5. Christi satisfactio non tantum condigna, sed etiam superabundans ex se & infiniti valoris est, adeoque de se sufficiens pro redimendis omnibus etiam possibilibus, imo & damnatis &c. Ex eo tamen male concludunt hæretici, satisfactiones nostras superfluas esse, nulliusque utilitatis opera bona.

XXXII.

Tertia post mortem die Christus surrexit a mortuis, sicque redemptionis humanæ opus plenissime complevit. Post quadraginta dein a resurrectione dies in cælos ascendit, inspectante hominum plurima turba. Inde venturus est judicare vivos & mortuos.

In illo demum judicio & nos homines resurgemus, audituri in conspectu totius orbis, omnium hominum, Angelorum & Diabolorum
vel

vel sententiam æternæ damnationis, vel vocationis ad gloriam cælestem nunquam terminandam. Tunc patebunt abscondita tenebrarum, & tam mala quam bona hominum opera cujusvis legenda revelabuntur. Et qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam; qui vero mala, in ignem æternum. Etsi vero tunc multi e fine suo ultimo Dei visione sint excludendi, Deus tamen finem suum, quem in creatione hominum omnium sibi præstituit, etiam respectu horum obtinebit, scilicet gloriam suam, utpote quæ ei redditur etiam ex justitiæ suæ manifestatione.

DE IIS, QUÆ PERTINENT AD DOCTRINAM IN MATERIA ACTUUM HUMANORUM EX VIRTUTUM PRÆSCRIPTO.

XXXIII.

Bona est lex, si quis ea legitime utatur. I. Tim. I. 8.

1. **L**ex describitur esse ordinatio rationis ad commune bonum, promulgata ab eo, qui curam communitatis habet. Inde fluunt proprietates legis, stabilitas, possibilitas eam observandi, honestas materiæ præceptæ, boni publici procuratio saltem intenta &c. Diverse a theologis dividuntur leges, videlicet æterna, naturalis, positiva divina & humana.

XXXIV.

Existit lex æterna.

1. **L**ex æterna est actus divinæ voluntatis, jubentis conservari ordinem rerum conditarum naturalem. Hæc lex mundum regit universum, prohibendi imperandique sapientia. Huic legi subjacent omnia creata tam libera quam necessaria; hæc demum lex est, quæ Christianos & mortales universos inducere debet, ut nihil eorum, quæ fiunt, fato evenire, sed omnia Numinis optimi gubernatione sapientissime ad fines, ab æterno præstitutos, disponi existiment; atque adeo supernæ providentiæ, quæ legis æternæ executrix est, tranquille se in omnibus committant.

2. Actiones humanæ morales æternæ legi subjiciuntur ex eo, quod, si bonæ sint, ex ejus directione & motu fiant, si malæ, prohibeantur: & dum contra voluntatem Dei prohibentem fiunt, incidunt in voluntatem justissime punientem: si ex objecto indifferentes vel supererogatoriæ, tali vel tali modo fieri debeant, ne evadant malæ, in quantum eas contemnere non possimus, & esse parati debeamus, ad eas eliciendas, prout vel Dei gloria vel salus nostra vel reipublicæ necessitas aut utilitas postulant.

3. Ab hac æterna lege naturalis, divina, & humana vim obligandi derivant.

XXXV.

Existit lex naturalis, eaque prorsus immutabilis, ac indispensabilis est a Deo vel ab homine.

1. **L**ex naturalis ab æterna per hoc distinguitur, quod afficiat solas creaturas rationales, quibus per lumen rationis intimatur. Scripta est in cordibus hominum, quam ne ipsa quidem delet iniquitas. S. Aug. L. 2. Confess. c. 4.

2. Hæc lex, cum suprema sit & universalis, Reges etiam ac Principes ligat.

3. Ultimatum principium discernendi, hoc ne vel istud jure naturæ præceptum, vetitum, permissumve sit, constituitur in sanctitate, bonitate, & aliis perfectionibus Dei, quibus actionum materia vel conformis vel difformis est.

4. Lex naturæ capitalis hæc est: *diliges Dominum Deum tuum super omnia, proximum sicut te ipsum.*

XXXVI.

Existit lex divina.

1. **L**ex divina *vetus* continetur in Pentateucho Moyfis, & præcepta moralia, cæremonialia, ac judicialia seu politica comprehendit. Sanctitatis omnis plena fuit lex illa, dein per Christum abrogata, & *nova* inducta est, qua non præcise fides, sed alia tam cæremonialia quam moralia præcipiuntur, ac etiam consilia proponuntur.

2. Lex antiqua secundum se desit in morte Christi; non tamen statim ejus obligatio. Immo post promulgatam novam legem adhuc
fine

sine peccato observabatur usque ad annum circiter 40. a Christi morte, & observata non simulate, sed sincere fuit ab Apostolis & ipso Petro; si tamen Petrus fuit Cephassus ille a Paulo reprehensus. Gal. 2. v. 11.

3. Legis novæ obligatio cæpit saltem respectu quorundam die pentecostes: successive fuit ad plures extensa, ita, ut ante mortem Apostolorum orbis universus ea stringeretur.

4. Hæc usque ad finem mundi duratura est, ita, ut nequidem Christi Vicarius quidpiam valeat relaxare.

XXXVII.

Datur lex humana tam ecclesiastica, quam civilis, sed neutra vel naturali, vel christianæ repugnat hominum libertati.

1. Spectata hominum corruptione necessarium plane fuit constituere leges.

2. Materia legis civilis sunt eæ actiones &c. quæ ad felicitatem temporalem conducere possunt. Materia legis ecclesiasticæ non sunt tantum actus externi variarum virtutum, sed & indifferentes, si necessarii vel utiles sint ad finem, a legislatore intentum, ac bonum spirituale fidelium.

3. Circa actus mere internos nunquam directe versatur lex humana civilis: nec, si res bene perpendatur, pure ecclesiastica.

XXXVIII.

Jus dicendi leges civiles est penes Imperantem civilem, jus ferendi leges ecclesiasticas penes Pontificem & Episcopos, ita, ut nec Principes politici statuere leges ecclesiasticas nec ecclesiastici politicas valeant.

1. Potestas Imperantium civilium a Deo ut authore naturæ descendit. Jurisdictio etiam ecclesiastica non tantum Pontifici, sed etiam Episcopis immediate concessa fuit a Christo Deo, ut authore legis gratiæ.

2. Magistratus politici titulo advocatiæ in ecclesiasticis id agere possunt, quod officii hujus jura indulgent. Nec, si res exigit, respui potest moderatus, & cum pace conjunctus Placiti Regii usus in rebus disciplinaribus.

3. Jurisdictio spiritualis & civilis in una etiam persona ecclesiastica convenire possunt.

4. Legem obscuram authentice interpretatur ipse legislator, aut etiam consuetudo. In interpretatione legum simplici attendenda est mens legislatoris, verborum proprietas, & ratio legis.

XXXIX.

Nulla actionum nostrarum humanarum est, quam non dirigat lex aliqua.

1. **A**ctio humana dicitur illa, quæ a voluntate procedit ex prævia cognitione finis, & aliarum circumstantiarum ad actionem pertinentium.

2. Voluntaria vel in se, vel in causa potest esse actio humana. Effectus non censetur voluntarius in causa, si sit mere prævisus, vel simpliciter cum causa tantum connexus; sed insuper requiritur, ut detur lex, non ponendi causam, ex qua prævidetur sequi effectus, vel positam removendi. Talis lex adesse judicatur tunc, quando nulla est necessitas, utilitas, aut ratio ponendi causam.

3. Absoluta violentia ab actione humana tollit rationem voluntarii, non autem metus, nec passio.

XL.

Quivis homo etiam in statu naturæ lapsæ gaudet libertate indifferentiæ, qua suas actiones legi præcipient; aut prohibenti vel conformare vel non conformare possit.

1. **I**psæ leges libertatem indifferentiæ non elidunt sed malum duntaxat ejus usum restringunt.

2. Præsentia gratiæ liberum hominis arbitrium adeo non interimit, ut per eam potius perficiatur, ac saltem sufficiens, etiam requiratur ad esse meritorium actionis humanæ.

3. Scientia quoque Dei plane relinquit intactam libertatem.

4. Est autem libertas indifferentiæ non solum immunitas a coactione, sed & a necessitate, nec tantum indifferentia judicii, sed & arbitrii. Ut perfecta detur libertas, sufficiens debet adesse ad legem advertentia. Sufficientem advertentiam credimus etiam eam, quæ est in causa,

XLI.

XLI.

Actiones humanæ vel bonæ, vel malæ sunt, vel indifferentes, prout nempe cum lege consentiunt, vel ab ea dissentiunt, vel permittuntur.

1. **A**ctio ex objecto bona vitiari potest per circumstantiam malam : quæ si venialiter mala sit, actionem non penitus depravat, nisi ipsum opus bonum assumatur ceu purum vanitatis medium.

2. Ex fine operantis nulla actio humana mere indifferens est, sed omnes ad honestatem saltem naturalem sunt dirigendæ, & implicite ad Deum tanquam finem ultimum naturalem. Sanctissimum est consilium, ut homo suas actiones ad Deum tanquam finem supernaturalem referat. Id vero tolerandum non est, omnes actus nostros, ne in peccatum degenerent, a charitate proficisci debere.

XLII.

Prima actionum humanarum regula est lex æterna, immediata autem regula ex propria cujusvis conscientia habetur.

1. **A**ctio quidem moralis inhonesta fit aliquando, etsi nullum præcedat dictamen conscientiæ de ejusdem inhonestate. Honestam tamen nunquam est actio, quæ non ponitur cum judicio, affirmante, eam hic & nunc esse honestam. Hoc judicium non evidens, sed stricte vel late moraliter certum esse debet; mere probabile non potest esse.

2. Agendi secundum conscientiam invincibiliter erroneam facultas, immo quandoque obligatio est.

3. Ubi de licitate actionis quæstio vertitur, opinionem probabilissimam aut insigniter probabiliorem etiam minus tutam recte possumus sequi. Probabiliorem vero magis tutam tenemur sequi in conflictu minus probabilis, simulque minus tuta. Cum momenta rationum expendenti utrinque sunt æqualia, ad partem securiorem, quæ pro lege stat, quis adstringitur. Nec laxam, nec scrupulosam conscientiam prudenter unquam sequimur.

XLIII.

Leges omnes post sufficientem earum promulgationem servandæ sunt ab omnibus & singulis in conscientia sub levi vel gravi peccato.

1. **P**romulgatio legum tam necessaria est, quam iuste obedientiam legibus suis debitam exigunt imperantes. Leges civiles promulgantur in singulis provinciis imperii romani, aut prætoriiis districtibus. Lex ecclesiastica regulariter promulganda est in singulis diocesis. Legem naturæ promulgavit Deus cujusvis rationi recte constitutæ.

2. Inanis esset potestas legumlativa, si acceptatio subditorum requireretur ad valorem legis tam civilis, quam ecclesiasticæ; hinc peccat populus non acceptando legem. Ut tamen lex stabiliatur, suoque in robore permaneat, nec actibus contrariis in desuetudinem abeat, aut legitima consuetudine abrogetur, actualis observatio accedat, necesse est.

3. Hæretica & pessima pro moribus est doctrina Wiccleffi & Huffii, qui legislatoribus improbis obedientiam esse negandam, persuadere conati sunt. Tam probis quam improbis obedire debent subditi omnes, etiam probi, ubi nihil præcipitur improbi. Legibus ecclesiasticis subjiciuntur omnes Christiani, etiam Reges ac Principes; legibus civilibus subditi cujuslibet Principis, etiam Clerici in iis, a quibus per immunitatem veram non eximuntur. Ipse legislator ex æquitate naturali tenetur propriis legibus. Peregrini & vagi non obligantur legibus particularibus sui domicilii extra domicilium, nisi forent leges personales; sed cavendum, nequid in fraudem committatur. Obligantur autem peregrini & vagi statutis loci, quæ ratione territorii, non item statutis personalibus, quæ ratione incolarum feruntur.

4. Si dentur leges pænales, etiam istæ obligant in conscientia saltem ad pœnam, non tamen ordinarie ad eam subeundam ante sententiam judicis vel condemnatoriam vel declaratoriam.

5. Lex fundata in præsumptione falsa facti non obligat: obligat vero fundata in præsumptione juris seu periculi universalis, etsi pro casu particulari periculum non subsistit.

6. Lex simpliciter irritans irritat pro foro tam interno, quam externo.

7. Lēges imponentes tributa & vectigalia iusta sub peccato sunt observandæ: in dubio de earum iustitia præsumptio stat pro principe.

8. Quod si quis legem qualemcunque invincibiliter ignoret, eam violans excusatur a culpa in conscientia: in foro tamen externo ignorantia juris manifesti plerumque non toleratur. Advertendum vero est, nullam posse dari ignorantiam invincibilem primorum principiorum legis naturæ, aut eorum etiam, quæ ex primis immediate deducuntur discursu facili & obvio.

9. Qui legem implere non potest, aut ab ea, saltem humana, implenda per metum cadentem in virum constantem impeditur, ejus obligatione non stringitur.

10. Ignorantia vincibilis prævaricatorem a peccato nunquam liberat, immo ipsa peccatum est: & alia ignorantiae peccata sunt, quæ videlicet ex ea consequuntur.

XLIV.

Legislator civilis transgressores legum recte punit; & ecclesiasticus executionem legum per censuras urgere potest.

1. **C**ensura est pæna ecclesiastica & medicinalis, per quam baptizatus, si graviter delinquat & contumax in delicto maneat, usu quorundam bonorum spiritualium privatur; id quod fit excommunicatione, suspensione, interdicto, depositione, degradatione &c.

2. Quodsi lex obligare cessavit, nec prævaricatio nec pæna locum habere potest. Cessat autem lex, dum superior ipse, vel consuetudo contraria eam abrogat: dum finis legis totaliter extinguitur: dum sine ob-vel subreptione dispensatur legitime.

XLV.

Actiones humanæ regulis morum diffformes, sunt peccata.

1. **D**efinit S. Aug. L. 22. contra Faustum c. 27. peccatum, quod fit dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam. Peccatum est materiale vel formale. Ad peccatum non spectant motus primo. primi.

2. Omne peccatum est vera offensa Dei, ut adeo nullum detur mere philosophicum.

3. Author peccati solus homo, nunquam Deus est: nec illud vult Deus, nec præcipit, nec hominum voluntates ad illud perpetrandum movet.

4. Reatum culpæ a reatu pænæ distinguimus in peccato.

XLVI.

Peccatum, ut a peccante procedit, est vel originale vel personale.

1. Peccati originalis rei sumus homines omnes. Male ab eo immunes pronunciavit fidelium liberos Calvinus: nos recte excipimus B. V. Mariam.

2. Credimus quidem contra Lutherum, peccati originalis essentiam formaliter non consistere in concupiscentia: quid tamen hoc peccatum demum sit, quave ratione nobis etiam commune factum sit, explicare plane non possumus, nec quidquam ab ecclesia definitum scimus.

XLVII.

Peccatum, ut secundum suam naturam consideratur, est mortale, vel veniale.

1. Igitur male asseruit Jovinianus, peccata esse æqualia, nec unum majus altero. Inæqualitatis ratio non petenda est ex mera Dei vel imputantis vel non imputantis misericordia, sed in eo constituitur, quod transgressio opponatur legi, gravius vel levius præcipienti, aut prohibenti.

2. Etiam fideles in peccata mortalia labi possunt: nec omnia infidelium sunt mortalia, quod Lutherus docuit. Imo contra Wiccleffum ne electis quidem privilegium concedi, potest venialiter tantum peccandi. Nec adeo deprimendi sunt reprobi, ut omnia eorum peccata gravia esse existimentur.

3. Peccata venialia, quantumvis multiplicata, mortale constitutere non possunt, sed tamen ad id disponere. Quod ex se est veniale, potest transire in mortale ex formali contemptu legis; & quod est ex se mortale, in veniale transire potest ex errore invincibili conscientiæ, defectu advertentiæ, parvitate materiæ.

XLVIII.

Peccati vestigiis insistit pæna.

1. **P**æna peccati originalis sunt jactura originalis justitiæ, exclusio a regno cælorum, ignorantia in intellectu, malitia in voluntate, concupiscentia in appetitu delectabili, infirmitas in appetitu irascibili, dolores, morbi, miseriæ hujus vitæ, mors, captivitas sub potestate diaboli, permissio facta dæmoni nos tentandi, nobis nocendi in hac vita & in altera cruciandi, crudelitas hominum, rebellio bestiarum, & reliqua omnia mala, quæ a terra, cœlo, mari, & elementis patimur.
2. Personale peccatum grave damni & sensus pænam potissimum inducit, & quidem sempiternam.
3. Veniale subicit pæna temporali, luendæ, si in hac vita non fuerit expuncta, in flammis purgatoriis alterius vitæ.

XLIX.

Gratia liberat a peccato.

1. **I**ntelligitur nomine gratiæ donum supernaturale, creaturæ rationali gratis a Deo concessum, & ad salutem æternam ordinatum. Notissima & rectissima est partitio gratiæ in habitualement & actualement.
2. Gratia habitualis sanctificans liberat a peccato originali. Erravit Lutherus, qui gratiam habitualement favorem Dei mere extrinsecum esse dixit, & justitiam tantum imputatam. Est enimvero donum homini intrinsecum, & in eo physice perdurans. Confertur hæc gratia in baptismo fluminis, flaminis, aut sanguinis.
3. Gratia habitualis sanctificans justificat a peccato personali. Quamvis Christus pro nobis satisfecerit, tamen ut ipsam justificationem consequamur, nos quoque nostras oportet adferre præparationes, & quidem præprimis fidem, quæ tamen non est specialis promissionum fides in sensu Lutheri. Requisitas dispositiones ubi posuerit homo: tunc ei vere remittuntur peccata, & ipsi interiori formali renouatur, ita, ut justitia inhæreat ipsi, quæ tamen in diversis hominibus inæqualis est, imo in eodem homine crescere potest, & denuo amitti.
4. Gratia servat a peccato committendo, & juvat ad bonum perficiendum. De gratia actuali intelligitur hæc assertio, quæ sufficiens

vel efficax est. Necessaria prorsus est gratia, etiam justis ad agendum salutariter: imo & ad initium fidei & pium credulitatis affectum. Quid ergo lapsus homo suisque relictus viribus poterit? Potest talis homo cognoscere absque gratia veritates quasdam naturales speculativas & practicas, & perficere opus bonum aliquod morale ordinis mere naturalis, & quidem, contra Bajum & Jansenium, sive talis homo fidelis, sive infidelis sit, potest amare Deum, ut authorem naturæ, amore quodam imperfecto: totam vero legem naturalem servare diu sine gratia, vincere tentationis gravioris impetum, aut post acceptum justificationis donum ad finem usque perseverare, vitare omnes noxas veniales non potest; immo neque ullam mereri gratiam de condigno, neque ad eam positive se disponere potest homo. Gratia sufficiens est auxilium Dei supernaturale, reddens hominem in præsentibus circumstantiis expeditum ad faciendum opus bonum, ac ommittendum malum. Hoc auxilium dat non tantum posse operari, sed etiam sufficit, ut homo cum ea ponat opus saltutare: quod si non fiat, id nec naturæ gratiæ sufficientis, nec Deo, sed hominis cum gratia libere nolentis operari adscribendum est voluntati. Tales dari gratias fide instruimur; quæ nihilominus inter beneficia Dei numerandæ veniunt, etsi nolit iis uti homo ad suum bonum. Gratia sufficiens conceditur omnibus justis urgente præcepto, quod sine gratia non potest impleri. Peccatoribus etiam excæcatis & obduratis non deest gratia sufficiens ad agendam poenitentiam, & cordis duritiem deponendam. Eadem gratia sufficiens datur omnibus infidelibus ad fidem & justificationem obtinendam; an in secretioribus divini consilii arcanis dispositum sit, quibusdam peccatoribus in pænam negare gratiam sufficientem, viderint illi, qui hoc docent. Gratiam efficacem theologi dicunt auxilium tale, quod effectum, ad quem datur, infallibiliter post se trahit, tales a Deo concedi hominibus gratias est dogma in ecclesia receptum contra resuscitatam a Calvino doctrinam. Hujus gratiæ efficacia male explicatur per delectationem cælestem victricem, & terrestri superiorem in sensu, qui tribuitur Jansenio.

L.

Actiones humanæ, regulis morum conformes, sunt actiones virtutis.

Virtutes vel theologicæ, vel morales sunt. Ad theologicas spectant fides, spes, charitas: ad morales prudentia, justitia, temperantia,

tia, fortitudo, & aliæ iis annexæ. Theologicæ pro objecto immediato materiali primario Deum, & perfectionem divinam pro motivo formali habent: morales bonitatem quamdam moralem, & in formandis hominum moribus occupantur.

LI.

Fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.

1. **P**rimarium fidei objectum materiale Deus est, secundarium alia revelata, per Ecclesiam proposita, sive dein sint scripta sive tradita. Quæ in specie credenda sunt, continentur in symbolo Apostolorum: in symbolo constantinopolitano: in symbolo, quod S. Athanasio adscribi solet: & in professione fidei, quam Pius IV. in conc. trid. c. 12. de Reform. sess. 24. tenendam proposuit. Revelationes privatæ fidem theologicam privatam poscunt, non catholicam ab omnibus, etsi ex juramento etiam a particularibus, quibus factæ sunt, firmentur.

2. Motivum formale fidei est autoritas summa Dei loquentis, quæ ex prædicatis sapientiæ & veracitatis exsurgit. Actui fidei falsum tubesse non potest: imo summa est certitudo fidei. Assensus fidei supernaturalis & utilis ad salutem non stat cum notitia solum probabili revelationis: nec cum formidine, qua quis formidat, ne non locutus sit Deus. Judicium igitur speculativum & practicum moraliter certum de revelationis existentia requiritur ad actum fidei; & insuper pia affectio, seu imperium voluntatis immediatum ac directum.

3. Fides ad salutem est necessaria. Quorundam fides articulo-
rum explicita necessaria necessitate mediæ ad salutem adeo est, ut ne invincibilis quidem ignorantia suffragari valeat. Hi articuli sunt de Deo existente, eoque remuneratore supernaturali &c. & practice de mysterio incarnationis ac redemptionis. Horum fides stricta debet esse & formalis, atque eorum ignarus incapax est absolutionis sacramentalis. Alii articuli præcepti necessitate sunt necessarii, quorum tamen aliquos explicitè nosse debent mortales, videlicet symbolum Apostolorum, præcepta Dei & Ecclesiæ, sacramenta &c. quibus ad-
jungi solent oratio dominica, modus formandi crucem.

4. Sæpius ~~in mente~~ eliciendus est actus fidei, nec sufficit illa mysteria credidisse semel. Cederet omnino in contemptum divinæ

authoritatis, si quispiam hominum quovis tempore de ullo articulo dubitaret, eive dissentiret. Nondum vero christiani hominis partes implevit, qui tantum non hæsitat in rebus fidei aut non contrarium sentit: sed sæpius ~~in mense~~ eliciendus est actus fidei circa præcipua mysteria: & quidem, dum fides catholica sufficienter proposita est infidelibus, hæreticis, & iis, qui in infantia baptizati usum rationis attigerunt, in probabili mortis periculo; dum pulsat gravis tentatio contra fidem, non aliter superanda: dum quis in hæresin vel dubitationem voluntariam circa fidem est lapsus; si quis præceptum a præcepto fidei diversum sine actu fidei non potest implere: si facienda est professio fidei externa de præcepto ante vel post S. Synaxis summptionem, & absentibus his casibus sæpius. Quo tamen in puncto nimis accurati sunt illi theologi, qui sine discrimine pro singulis hominibus determinant vel annum, vel mensem, vel septimanam, vel dies festos. Exterius ejurare fidem, tametsi fervetur in corde, prohibitum est semper; nec fas est unquam, falsam religionem externis simulate exercere ad veram & christianam occultandam.

5. Fidei non opponuntur omnia peccata. Amilla per peccatum gratia remanet fides, nisi quis committat peccatum infidelitatis.

LII.

Spes theologica, quæ est desiderium efficax & fiduciale, quo a Deo beatitudinem æternam & illius assequendæ media expectamus, a fide & cbaritate distinguitur.

1. **P**rimarium objectum materiale spei est Deus, ut possidendus per intuitionem & amorem, secundarium objectum sunt bona supernaturalia beatitudini subordinata, imo etiam naturalia ac temporalia, in quantum conducunt ad beatitudinem obtinendam. Utrumque bonum, naturale ac supernaturale, recte a Deo petitur: nec placere potest nobis nimis indifferens ad omnia quies Michaelis de Molinos.

2. Objectum formale spei, prout dicit formalitatem desiderii, est bonitas respectiva Dei: prout dicit erectionem animi, est virtus Dei auxiliatrix: prout dicit fiduciam, est fidelitas Dei in promissis, seu omnipotentia & misericordia Dei per promissionem obligata.

3. Spes non confundit. 2. Tim. 1. Ratione sui certa est spes, non tamen excludit in sperante omnem timorem amittendi summi Boni:

ni: imo nullus in hac vita datur status perfectionis, in quo actus spei theologicæ aut locum non habeat, aut necessarius non sit.

4. Spes ad salutem necessaria est adultis. Sine spe salutis & veniæ impossibile est consequi salutem. Habemus etiam divinum mandatum, sæpius in vita eliciendi spem. Obligatio hæc urget iisdem fere temporibus cum proportionem, sicut obligatio fidei.

5. Spem elidit desperatio. Desperatio, qua spes omnis & media consequendæ beatitudinis abjiciuntur, gravissimum peccatum est, aliquando cum hæresi conjunctum. Nullius hominis desperandam esse salutem, instruimur ex consideratione infinitæ bonitatis Dei, ejusdemque fidelitatis, ex parabolis de ove perdita, filio prodigo, & Disma ad latus Crucifixi moriente. Præsumptio quoque per excessum opponitur spei, dum beatitudo aliis obtinenda mediis præsumitur, quam quæ Deus ordinavit, scilicet viribus propriis Pelagianorum, aut lutherica in meritis Christi fiducia. In reliquis peccatoribus, qui non desperant, nec præsumunt, spes non tantum manet, sed etiam ad justificationem disponit.

LIII.

Major autem horum est charitas, 1. cor. 13. quæ est vinculum perfectionis. col. 3.

1. **C**haritas est virtus, qua Deum propter se & cætera propter Deum diligimus. Quantumvis intensa sit charitas, nunquam tamen in hac vita talis esse poterit, ut non valet ulterius progredi, & per alios actus etiam remissos augeri. Charitas amitti potest, & amittitur quolibet peccato mortali. Primaria diligere Deum debemus, dein nosmetipsos, ac denique proximum & cætera. Hoc objectum charitatis materiale, formale iterum Deus est, propter suam bonitatem & amabilitatem diligendus. Ex eodem motivo diligendus est proximus, ut scilicet in Deo sit, eique tanquam fini ultimo inhæreat, indeque Deus ametur, laudetur, ac glorificetur propter suam infinitam bonitatem.

2. Deus est diligendus super omnia ex toto corde, & tota mente &c. Amor Dei ut verus sit, extensionem requirit; non tamen intensionem super omnia, seu maximam. Amor hujus vitæ non est benevolentiae purus, talis tamen esse potest, si intensus sit, & tam in adversis quam prosperis ita se voluntati Dei conformet homo, ut nihil

hil nisi Deum velit & propter Deum, semperque eligat id, quod est perfectius. Non tenemur omnia ex charitate facere, imo intuitu retributionis æternæ servare legem, opera bona præstare non repugnat charitati, si tamen merces non sit finis principalis. Qui semel tantum in vita, aut non nisi singulis quinquenniis actum dilectionis eliceret, graviter peccaret. Sæpius igitur datur obligatio.

3. Post Deum diligendus est proximus eo quidem modo, sicut nos ipsos diligimus. Nemo proximior est, quam nosmet ipsi nobis. Unde regulam diligendi proximi a semetipso dilector accipit. Præcepto diligendi proximum non possumus satisfacere per actus solos internos, sed externi etiam præcipiuntur. Diligendi sunt etiam peccatores. Ordo servandus in charitate hic est, primo diligimus nos secundum bona spiritualia; dein diligi debet proximus circa bona spiritualia; tandem diligimus nos circa bona corporis; dein proximum circa eadem; ultimo nos & proximum circa bona externa. Præpriis diligendi sunt parentes, præpositi, conjuncti &c.

4. Præcipuus actus charitatis in proximum est eleemosyna tam spiritualis quam corporalis: ad utramque stricta lege tenentur ii, qui possunt exhibere. Eleemosyna opus est, quo datur aliquid indigenti ex compassione propter Deum. Ad corporalem eleemosynam pertinet pascere esurientem, potare sitientem, vestire nudum, recipere hospitem, visitare infirmum, sepelire mortuum. Ad hæc officia obligantur illi, qui præstare possunt, abundantes, & præsertim clerici. Condemnata est propositio: *vix in sæcularibus invenies, etiam in regibus superfluum statui, & ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.* Eleemosynæ spiritualis actus sunt, ignorantes docere, consulere dubitanti, consolari tristem, corrigere peccantem, remittere offendenti, portare patienter onerosos, pro omnibus orare.

5. Charitatis præceptum obligat ad omnia ea omittenda, quæ dilectioni opponuntur. Charitati opponitur odium Dei, quod sane peccatorum horribilissimum est, & proximi; inde grave peccatum sunt abominationes, imprecationes, maledictiones in propriam vel proximi personam prolatae. Charitati opponitur acedia, quæ est tædium & tristitia de bono divino in nobis participando cum labore & difficultate. Charitati opponitur invidia, qua de bono alterius doletur ut malo proprio. Charitati opponitur scandalum, dum dicto vel facto minus recto præbetur alteri occasio ruinæ spirituali. Charitati opponuntur discordia, contentio, detractio, schisma.

LIV.

Virtutes morales sine charitate possunt acquiri: perfectæ sine charitate non possunt esse.

Inter virtutes morales præcipuæ sunt cardinales, prudentia, iustitia, temperantia, fortitudo. Prudentia intellectum, iustitia voluntatem, fortitudo appetitum irascibilem, temperantia appetitum concupiscibilem intra terminos honestatis continet.

LV.

Virtutum moralium veluti regina prudentia est.

1. **P**rudentia apud S. Basil. hom. 12. ad pop. est vera eorum, quæ agenda vel non agenda sunt, cognitio.

2. Ex hujus defectu omnia peccata oriuntur; sicut & ii errant, qui repudiant sanum consilium, aut divina documenta. Peccari etiam potest præcipitatione, inconsideratione, inconstantia, negligentia.

3. Per excessum prudentiæ contraria est prudentia carnis, quæ mors est, inimica Deo, legi Dei non subiecta. Rom. 8. Astutia, fraus, & dolus, nimia sollicitudo circa res temporales, quæ mentem avocat a bonis cælestibus, & diffidentiam in bonitate Dei producit.

LVI.

Fortitudo cuilibet homini necessaria est adversus fidei & pietatis hostes.

1. **F**ortitudo est, qua animus erga acerba & terribilia recte se habet, ut nec prave timendo, nec temere audendo ab officio desciscat & lege. Fortitudinis est stare in periculis, quibuscum in singula momenta conflictamur. Fortitudini opponuntur timiditas & ignavia, stupiditas & audacia.

2. Homo fortis facit ea, quæ sunt honore digna, non tamen sic, ut pro magno æstimet honorem humanum. Animus ita comparatus virtutem dicitur habere magnanimitatis, quæ fortitudini est annexa, quamque tollit ambitio. Non igitur efficiamur inanis gloriæ cupidi. Gal. 5. quæ verum peccatum est. Lethalis etiam peccati se reos faciunt, qui de peccato gravi commisso gloriantur aut laudari amant: qui bonum

num temporale, de quo gloriantur, præferunt Deo: qui testimonium hominum anteponunt testimonio Dei: qui necessarium virtutis officium prætermittunt, aut Deo ad perfectionis vitæ genus interius vocanti non obediunt, & varias hominum rumores, judicia, ac vituperium metuentes *dilexerunt gloriam hominum magis quam Dei* Joan. 12. Huc referri debent jactantia, & hypocrisis, & per defectum pusillanimatas.

3. Fortis homo mala tolerat æquo animo, ne bona deferat iniquo. Patientiæ virtutem fortitudini affixam exercet homo, quem adversa non frangunt. Patientiam habere quivis Christianus obligatur. Opponitur patientiæ durities per defectum, dum quis nec alienis nec propriis miseriis movetur: & per excessum impatientia, quæ non raro ad gravia peccata ducere solet.

4. Qui perseveraverit in finem bene agendo, veram exercet fortitudinem. Constantia & perseverantia in bono morali tanta est opus, ut nec vita æterna sine his obtineri valet. Vitandi sunt ergo defectus inconstantia, & excessus pertinaciæ.

LVII.

Temperantia voluptates corporis & animi moderatur. Ejus species sunt abstinentia, sobrietas, castitas: virtutes annexæ clementia, mansuetudo, modestia, humilitas, studiositas, jucunda urbanitas.

1. Jejunium actus bonus est, five sponte suscipiatur, five ab ecclesia præcipiatur. Ut præceptum jejunium servetur, abstinendum est vel a carnibus solum, vel a carnibus & simul secunda refectio. Potus non nutritivus nunquam obest jejunio: frequentiores tamen modicæ commestiones coalescunt in quantitatem gravem nutritionis & peccati. Abstinentiæ gula opponitur, seu immodica in cibo & potu delectatio. Nunquam licet comedere & bibere ob solam voluptatem. Ebrietas quoque grave peccatum est, per sobrietatem corrigenda.

2. Castitas virtus est Deo acceptissima, & ab eo præcepta. Bona est virginitas & matrimonio melior. Luxuria castitati obest, tam quidem graviter, ut nulla in ea detur materiæ parvitas. Omnes luxuriæ species, etiam desideria solum interna, prohibentur.

3. Mansueti hæreditabunt terram. Ps. 36. Mansuetudo cohibet iram. Ira peccatum est, & eo quidem gravius, quo fluunt ex ea sequelæ deteriores.

4. Clementia præparat vitam. Prov. II. 19. Clementia pænas moderatur, ita tamen, ut justitiæ fiat satis, læditur virtus hæc crudelitate, quæ pænas exigit ultra meritum culpæ: & sævitie, quæ hominum cruciatu delectatur. Clementia quoque violatur lenitate, dum pænæ ex legum præscripto subeundæ contra rationis dictamen vel mitigatur vel remittuntur.

5. Modestia nostra nota sit hominibus omnibus. Modestia corporis gestus externos ad rationem componit. Rusticitate & petulantia destruitur modestiæ virtus.

6. Humilitas virtus est, qua homo verissima sui agnitione sibi ipsi vilescit. S. Bernard. Tract. de grad. hum. Humilitas hominem subjicit homini, & Deo: sic tamen constituta debet esse, ut non admittat nimiam sui abjectionem cum contemptu vel neglectu proprii muneris, & damno eorum, quibus aliquis præest. Plurimum adversatur humilitati superbia, quæ propriæ appetitus excellentiæ, & *omnis peccati initium est.* Eccl. 10.

7. Studiositas studium cognitionis acquirendæ dirigit. Quæ discuntur, ad ædificationem discenda sunt. Id discendum prius, quod maturius ad salutem: id ardentius, quod vehementius ducit ad amorem. Per negligentiam peccant, qui non addiscunt ea, quæ cujusvis officia postulant. Curiositate errant, qui nimium volunt sapere, altiora se inquirent, inutilibus occupantur & statui non congruis, & ex iis, quæ discunt, ad clariorem Dei cognitionem pertingere non curant.

8. Jucunda urbanitas ludorum & jocorum secundum rectam rationem moderatrix est. Decet interdum sapientem remittere aciem rebus agendis intentam. S. Aug. l. 2. de Musc. c. ult. Laudari non merentur, qui sua animi austeritate ac morositate & sibi & aliis honestatem relaxationem interdiciunt. Excedunt vero etiam ii, qui illiberales, immodestos, petulantes, contumeliosos, flagitiosos, aut obscænos spargunt jocos, aut modestos debito loco & tempore non usurpant.

LVIII.

Justitiæ officia sunt reddere omnibus debita, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal, cui timorem, timorem, cui honorem, honorem. Rom. 13. *quæ cæsaris, cæsari, quæ Dei, Deo.* Matth. 12.

LIX.

Dominii capaces sunt omnes & solæ creaturæ rationales, etiam infantes & amentes: & contra Wiccleffum peccatores quoque ac infideles.

1. Si objectum dominii consideretur, non omnis res sub cujuslibet hominis dominium semper perfecte cadere potest.

2. Quivis hominum dominium habet suæ famæ, sed aliquando ita ligatum, ut non possit detractori remittere obligationem restituendæ famæ, quæ læsa est.

3. Bonorum castrensium dominium competit filiofamilias.

4. Aliquorum etiam bonorum dominium habet maritus, & uxor paraphernorum.

5. Communitates religiosæ plurimæ dominium bonorum temporalium tam mobilium quam immobilium habent. Religiosi vero solemniter professi in particulari tale dominium habere non possunt.

6. Clerici sunt domini bonorum & fructuum beneficialium: obligantur autem superflua in pias causas expendere.

7. Homo alterius hominis dominus esse potest, ita, ut liceat eum efficere servum.

8. Vitæ propriæ dominium tale non habet homo, ut valeat seipsum autoritate sua directe occidere. Suorum tamen membrorum dominus est homo in tantum, ut se directe possit mutilare, si id exigat conservatio sui.

9. Nemo hominum dominio in vitam alienam gaudet, ut innocentem possit occidere. Autoritate tamen publica magistratuum malefactores possunt occidi directe. Aliquando ex gravissima causa permittitur indirecta innocentis occisio. Vitam propriam quilibet juste defendit defensione occisiva aggressoris injusti, modo servet moderamen inculpatae tutelæ. Directa procuratio abortus pro omni casu injusta est. Injuste agit, qui iniquum invasorem bonorum fortunæ, famæ, aut honoris perimit. Duellum quoque prohibitum est, quod ad res temporales servandas, officium honorificum tetinendum, ignominiam avertendam autoritate privata celebratur.

LX.

Rerum & dominiorum divisio juste fuit introducta, & jam ante diluvium obtinuit.

1. **R**erum divisarum dominia certis modis acquiruntur, nempe occupatione, accessione, præscriptione, & contractu.
2. Res derelictæ, & quæ sub nullius dominio fuerunt, fiunt primo occupantis. Bona vacantia laicorum communiter cedunt fisco, peregrinorum mobilia causis piis applicantur, vacantia Clericorum devolvuntur ad ecclesiam, cui servierunt, nisi aliud fieri debeat ex specialibus locorum statutis, aut consuetudine.
3. Circa thesaurum inventum observandum est jus commune, & patrium.
4. Bona incerta sive ex delicto, sive sine delicto, non possunt a detentore servari; sed ubi post sufficientem inquisitionem non comparuerit dominus, sunt eroganda in pauperes, vel alias pias causas.
5. Qua ratione per accessionem, usucapionem, & contractum acquiratur dominium, solertius investigant jurium cultores.

LXI.

Qui jus alterius violavit, peccat contra justitiam, teneturque in conscientia læsum jus reparare per damni resarcitionem ac restitutionem.

1. **P**eccari in justitiam potest lædendo in bonis animæ, vi aut fraude lædendo in bonis corporis occisione aut mutilatione: lædendo in bonis famæ & honoris, detractio, contumelia &c. lædendo in bonis fortunæ per furtum &c.
2. Hisce in rebus qui damnum infert, illatum compensare debet. Sola tamen nocendi intentio interna non inducit obligationem restituendi, etsi actio externa sit damnosa, modo non sit damnosa ratione malæ intentionis. Obligatur e contra ad damni reparationem errans in persona læsi.
3. Obligatio restitutionis oritur ex re accepta, vel injusta acceptione vel speciali contractu.
4. Res est restituenda a quocunque detentore. Si possessor est bonæ fidei, ante completam præscriptionem debet restituere cum re

simul fructus naturalis, & mixtos formaliter exstantes, deductis tamen expensis necessariis, imo etiam virtualiter exstantes; quæ positio quoad ultimam hanc partem in jure naturæ fundata, de jure positivo communi controversa, in Codice Bavarico Maximiliano p. 2. c. 2. §. 10. decisa est. Possessor malæ fidei tenetur cum re restituere tam fructus consumptos, quam illos, quos Dominus percepisset ordinaria industria, etsi eos malæ fidei possessor non perceperit.

5. Qui alium fraudibus, mendaciis, vi aut metu impedit a consecutione boni ex justitia quidem non debiti, licite tamen conferendi, obligatur ad compensationem tanti, quanti valebat spes boni: is vero ad nihil obligatur, qui etiam mendaciis impedit a consecutione boni, quod non potest accipi sine injustitia.

6. Qui metu, fraude &c. alios ad peccatum induxit, aut a virtutis actione retraxit, tenetur ex justitia ad damni hujus reparationem.

7. Injustus occisor debet resarcire omnia damna realia, & lucrum cessans saltem hæredibus, aliisque, quos defunctus alere tenebatur.

8. Qui fraude, vi, vel falsis persuasionibus virginem vitiavit, debet compensare, quidquid inde damni consequuntur ipsa, ipsiusque parentes.

9. Qui furando damnum fecit, totum resarcire debet, etsi damnum per furta minuta, & successiva datum sit, nec adfuerit animus veniendi ad summam gravem.

10. Qui detrahendo nocuit etiam absque peccato, tamen sub peccato debet famam reddere.

11. Ad restitutionem adstringuntur cooperantes, singuli in solidum, si cæteri non restituant.

12. Res aliena restituenda est domino. Videtur tamen, quod bonæ fidei possessor possit rem reddere illi, unde habet, si periculum sit damni proprii: quod tamen de malæ fidei possessore dictum non sit.

13. Dantur causæ a restitutione excusantes, haut secus ac in cæteris legibus. Impotentia excusat, dum quis versetur in externa necessitate vel propria, vel eorum quos alere tenetur. Ex gravi necessitate differre restitutionem licet. Excusat interitus rei, cum suis tamen limitationibus. Cessio bonorum excusat pro foro externo tantum. Compensatio non prohibetur, si debitis vestita sit circumstantiis; quæ fors in casu rarissimo concurrent.

LXII.

Ex iustitiæ virtutē consequitur virtus religionis, per quam Deo, veluti rerum omnium principio, debitus exhibetur cultus. Plures sunt actus, quos præcipit religio, videlicet devotio, oratio, adoratio, sacrificium, iuramentum, votum &c. quibus & sua opponuntur vitia.

1. **A** devotione habenda nemo hominum potest excusari. Devotio est actualis voluntas, prompte se tradendi ad ea, quæ spectant ad famulatum & cultum Dei. Veram devotionis naturam exponere suis debent pastores. Non bene agunt ii, qui dum defectus & peccata devotioni opposita deberent carpere, homines, iis defectibus laborantes, traducunt.

2. Oratio ad Deum homini, salutem æternam adipisci cupienti, summe necessaria est, eaque non imperfectio, multo minus peccatum est, etsi ab homine peccatore veniat. Distinguenda contra Wicclefistas est oratio a bona operatione. Principaliter orandus est Deus: sed & Sanctos utiliter invocamus, ut pro nobis ad Deum intercedant; imo & purgantes animæ possunt orari. Istud Paul. i. Thess. 5. *Sine intermissione orate*, male de oratione singulis momentis continuanda explicatur. Charitas & beatitudo absolute a Deo peti debent: ea vero bona, quibus abuti ad damnum possumus, sub conditione tantum. Orandum est pro omnibus hominibus, iustis & iniustis, fidelibus & infidelibus, pro animabus purgantibus: non item pro beatis, nec pro damnatis. Præstantissima inter omnes est oratio dominica. Orationi insistendum, nec statim deficientium, dum non mox videtur exaudire Deus.

3. Adoratio præstanda est Deo. Cultus quem Deo propter summam ejus excellentiam tum internis actibus, tum externis signis contestamur, latria dicitur. Huic non obstat dulia, qua Sancti; & hyperdulia, qua B. V. Maria colitur. Humana Christi natura uno eodemque cultu latriæ adorari debet, quo Verbi divinitas. Venerationem recte deferimus cruci veræ, in qua Christus mortuus est, ac aliis crucibus ad repræsentandam veram formatis. Denique suum imaginibus Christi ac Sanctorum honorem contra Iconomachos habemus, & contra Vigilantium, ac ejus hodiernos sectatores Sanctorum reliquiis.

4. In nova lege Deus honorandus est sacrificio missæ, quod est latreviticum, eucharisticum, impetratorium, & propitiatorium. Chri-

stus

stus Apostolos instituit sacerdotes, & ordinavit, ut ipsi alique sacerdotes offerrent sacrificium hoc. Suis temporibus illud offerre tenentur sacerdotes, eique devote interesse fideles reliqui. Infinitus equidem est sacrificii missæ valor, a Deo tamen ad effectus finitos tantum acceptatur.

5. Juramentum est actus religionis, eoque licet uti, si fiat in veritate, judicio, & justitia. Juramentum est invocatio divini nominis in testimonium alicujus rei. Qui jurat in re levi, dum veritas deficit, semper peccat graviter. Qui jurat ex defectu judicii sine necessitate vel utilitate, venialiter peccat, si tamen absit scandalum & periculum jurandi falsum. Qui rem sive graviter, sive leviter malam jurat, semper peccat graviter: & venialiter, qui jurat, se non impleturum rem meri consilii. Jurare sine animo jurandi semper est peccatum. Obligatio ex juramento promissorio gravis est in materia gravi bona: in re levi bona, levis. Juramentum promissorium de re mala nunquam potest impleri. Juramentum metu gravi injuste incusso extortum valet & obligat: sed faciliter potest rescindi, & dispensari etiam sine consensu ejus, cui præstitum est. Juramento perjurium opponitur, quo referri mendacium potest, in omni casu illicitum, imo nec restrictione pure mentali licet unquam uti.

6. Votum est actus religionis Deo gratus, & obligationem inducens. Votum est promissio deliberate Deo facta de bono meliori. Votum de actione indifferente nullum est. Obligatio voti ex quantitate materiæ, non ex intentione voventis mensuranda est. Metus gravis injuste incussus irritat vota solemnia, non simplicia. Irritare vota possunt ii, quibus persona, vel voluntas voventis, vel ipsius voti materia est subjecta. Vota monastica sunt Deo grata, & statui legis evangelicæ convenientia. His præmittendus integer annus probationis, quo durante libertas manet novitio voluntatem mutandi, & redeundi ad sæculum. Professi debent servare vota paupertatis, castitatis, ac obedientiæ, & ad perfectionem tendere. Medium huc conducens sunt regulæ ordinum & statuta, nec non piæ & approbatæ consuetudines. Status religionis indissolubilis est: potest nihilominus in votis dispensare Papa. Religiosis transitus ad strictiorem ordinem patet.

7. Christiani Deum colere tenentur observatione diei dominicæ & festorum. Observatio diei dominicæ tum ex jure naturæ, tum ex præcepto ecclesiæ profuit, atque Apostolorum tempore in usu fuit. Ex antiquissima traditione descendit institutio festorum Natalis

Domi-

Domini, epiphaniæ, hebdomadæ majoris, diei paschalis, celebrandi dominica prima post plenilunium ab æquinoctio verno primum, Ascensionis, Pentecostes &c. Successive alia festa per ecclesiam sunt instituta, hodie vero ex parte legitime abrogata. Potest etiam Episcopus pro sua diœcesi, cum consilio magistratus laici, festa instituire. Dies dominici & festi specialiter ad cultum Dei ordinantur. Devote iis diebus audienda est missa, abstinendum ab operibus servilibus, actionibus judicialibus, mercatu strepitoso &c.

LXIII.

Cum virtute justitiæ connectitur pietas, observantia, & gratitudo. Pietatem debent liberi parentibus, amorem parentes liberis & christianam educationem.

1. **P**ietate comprehenditur amor, obedientia, & reverentia. Odio, imprecatione, subtractione auxilii, expositione, instructionis in fide neglectu, malo exemplo &c. & sibi & liberis nocent parentes.

2. Subditi suis præpositis obligantur observantiam præstare: hi vero mutua subditis officia. Sicut heris famuli observantiam exhibere debent iis obediendo, non contemnendo, fideliter laborando, non defraudando, damnum non inferendo, ante conventum tempus famulatum sine justa causa non deferendo &c. ita culpam contrahunt heri iracundia, austeritate, percussione, mercedis subtractione &c.

3. Gratitudinem exhibere tenemur homines illis, a quibus officia & beneficia percepimus. Gratum animum significamus gratias agendo, honorem & reverentiam his, qui bene de nobis meriti sunt, præstando, acceptorum beneficiorum memoriam conservando, eaque apud alios celebrando, fausta quæque adprecando a Deo nostris benefactoribus, gerendo voluntatem pronam ad compensandum &c.

LXIV.

Actionibus virtutum tam theologicarum, quam moralium mereri quidpiam a Deo possumus.

1. **R**equiritur ad meritum ex parte operis, ut actus sit liber a necessitate, supernaturalis, pro aliqua temporis differentia absolute existens.

2. Requiritur ex parte merentis ad meritum, ut homo fit viator.
3. Requiritur ad meritum ex parte Dei remunerantis, ut is acceptet opus in meritum.
4. Ut opus sit condigne meritorium, oportet esse aliquo modo æquale præmio, & præcessisse promissionem remunerationis a Deo factam, non autem debet necessario a charitate elici vel imperari.
5. Quodsi una ex conditionibus meriti condigni desit, meritum erit congruum.
6. Nemo hominum gratiam actuale primam, aut condigne secundam efficacem mereri potest. De congruo & peccator & justus mereri potest gratiam efficacem secundam.
7. Peccator gratiam sanctificantem non nisi congrue, justus augmentum gratiæ condigne meretur.
8. Justus nec perseverantiam, nec reparationem post lapsum mereri de condigno potest; meretur tamen de condigno gloriam.

LXV.

Non tantum actiones malæ prohibentur hominibus, sed virtutum etiam exercitium præcipitur.

LXVI.

Ut actiones humanæ nunquam a legum præscripto degenerent in malas, sintque conformes semper virtutum regulis; continua rebellium affectuum edomatio seu mortificatio cujusvis hominum summe necessaria est.

1. **D**issuadetur recte assumptio operum pænalium extraordinariorum, quæ fit absque consilio directoris cujusdam.
2. Interiores animi motus, ad malum incitantes, reprimere adeo debemus, ut nunquam a mortificationis cultu cessandum sit etiam perfectis, quamdiu in hac morantur vita.
3. Itaque mortificationis obligatio non tantum Clericos aut Religiosos, sed homines omnes, qui in hoc sæculo vivunt, afficit.

DE IIS, QUÆ PERTINENT AD DOCTRI-
NAM IN MATERIA SACRAMENTORUM EX LE-
GIS A CHRISTO INSTITUTÆ PRÆSCRIPTO.

LXVII.

*In lege evangelica septem numeramus Sacramenta, omnia a Christo in-
stituta.*

1. Instruendus est populus, ne imagines sanctorum, cruces, & alia
id generis in numero sacramentorum collocet.
2. Docendi sunt Christiani, legis antiquæ sacramenta nullius esse
jam roboris, & cum nostris non confundenda sacramentis: nec lotio-
nem pedum, quæ feria quinta hebdomadæ majoris in ecclesiis pluri-
mis fit, sacramenti vim habere: neque ab ullo hominum, etiam Sa-
cerdotibus, Episcopis, aut Papa Sacramentum aliquod institui posse.

LXVIII.

Omnia Sacramenta constant rebus & verbis, ceu materia & forma.

1. Christus equidem sacramentorum materiam & formam aliquo modo
determinavit, ut adeo nihil possit immutari in eo, quod ipse
ordinavit: reliquit tamen ecclesiæ potestatem determinandi materiam
& formam quoad speciem infimam in iis, ubi ipse noluit satis deter-
minare.
2. Qui variationem substantialem five formæ, five materiæ in-
ducit, tollit valorem sacramenti.
3. In conferendis sacramentis aliquando recte adhibetur, & ad-
hiberi debet forma conditionalis.

LXIX.

Sacramenta non sunt inter se necessitate, vel dignitate paria.

1. Baptismus unicuique sine ulla adjunctione necessarius est.
2. Pœnitentia vero illis tantum, qui se post baptismum aliquo
peccato mortali adstrinxerunt.

3. Ordo etsi non singulis fidelibus, toti tamen ecclesiæ omnino necessarius est.
4. Confirmatio pro vita christiane agenda robur dat.
5. Extrema unctio morituros juvat.
6. Verum si dignitas in sacramentis spectetur, eucharistia sanctitate & mysteriorum numero ac magnitudine longe cæteris antecellit.
7. Per magnum matrimonium corporaliter augetur ecclesia.

LXX.

Sacramenta ex opere operato omnibus, non ponentibus obicem, gratiam conferunt.

1. Vis conferendi gratiam, & non soli ritus externi, præcipuum faciunt discrimen a sacramentis antiqui fœderis.
2. Fideles scire debent non tantum dogma a Tridentino sancitum: utilissimum erit, & christianæ devotioni serviet plurimum, si noverint, a sacramentorum justa frequentatione pendere gratias excitantes plurimas, diversas pro diversitate finis, ad quem ipsa sacramenta sunt instituta.
3. Sacramenta vivorum per accidens conferunt gratiam primam.
4. Sacramenta ejusdem speciei operantur æqualiter, vel inæqualiter pro ratione dispositionis æqualis, vel inæqualis.
5. Sacramenta baptismi, confirmationis, ordinis, extremæ unctionis, & matrimonii, cum obice suscepta, eo per sequentem dispositionem remoto, denuo reviviscunt.
6. Baptismus, confirmatio, & ordo characterem imprimunt animæ nunquam deletibilem.

LXXI.

Non omnes Christiani omnium sacramentorum ministrandorum potestatem habent.

LXXII.

Ad valorem sacramenti fides catholica ministri non est necessaria; neque status gratiæ.

1. Quando igitur solus fidei catholicæ defectus in ministro sacramenti cujuslibet reperitur, & minister talis cætera ad validitatem sacra-

sacramenti requisita rite ponit, verum conficitur sacramentum. Imo baptismus erit verus, etsi Judæus aut Paganus baptizet, modo debitam habeat intentionem.

2. Peccato se obstringunt, qui in statu gravis peccati sacramenta ministrant, vel eucharistiam distribuunt; aut etiam solemniter peragunt functionem, ad quam per verum sunt ordinati sacramentum.

LXXIII.

Præcepto divino mandatum est omnibus, quibus animarum cura commissæ est, oves suas sacramentorum administratione pascere: immo & animas suas dare pro ovibus suis.

1. Incumbit pastoribus obligatio ministrandi sacramenta non tantum in gravi necessitatis periculo, sed etiam extra necessitatem, quoties ea rationabiliter petunt parochiani; qui si se morosum aut difficilem præbeat parochus, peccat.

2. Pastoris etiam officium est inquirere, num oves sacramentis indigeant, nec ne?

3. Tempore pestis etiam cum vitæ periculo ministrare sacramenta debent parochi, & in horum defectu alii presbyteri, ac sacerdotes ordinum mendicantium.

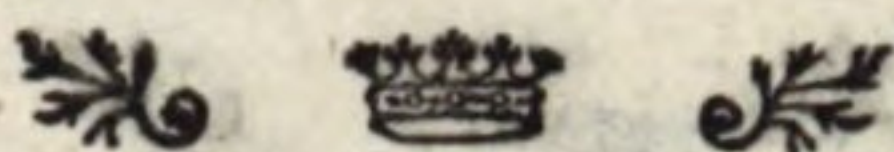
4. Peccati autem se gravis reos constituunt, qui sacramentum indigno ministrant. Peccatori tamen occulto, publice petenti, negandum non est sacramentum. Præceptum, non dandi indigno sacramentum, stringit adeo, ut neque metus mortis ab ejus transgressione excuset. Nulla etiam causa esse potest, ob quam liceret sacramentorum administrationem simulare.

LXXIV.

In ministris sacramentorum requiritur saltem intentio faciendi, quod facit ecclesia.

1. Mimicum agendi modum relinquimus Lutherò: a quo tamen plurimum differre videtur sententia Ambrosii Catharini.

2. Non opus est, ut minister explicite intendat conferre sacramentum, vel efficere rem absolute in se sacram, aut facere, quod facit ecclesia romana: sed sufficit horum intentio implicita, quæ debet

bet esse interna, & saltem virtualis, ac determinata ad certam materiam & personam; error tamen ministri circa personam, suscipientem sacramentum, non obstat illius valori: aliter sentiendum in matrimonio, ubi ipsi suscipientes sunt ministri.

LXXV.

Ad validam reliquorum sacramentorum susceptionem requiritur baptismus.

Præterea, ut adulti valide suscipiant, præcedere debet positiva, saltem habitualis voluntas, illud suscipiendi.

LXXVI.

Volens suscipere sacramentum cum fructu, liber sit ab obice.

Peccatum lethale obex ille est, qui fructum sacramenti impedit. Hinc non tantum eucharistiæ sumptioni, sed etiam reliquorum sacramentorum susceptioni confessionem, si fieri possit, præmittendam esse arbitramur a Christianis, qui mortalis noxæ rei sunt.

LXXVII.

Ecclesiæ potestas competit ordinandi cæremonias in solemnibus sacramentorum administratione. Hæ pro libitu omitti, contemni, aut in novas alias mutari non possunt ex arbitrio privato pastorum.

1. **S**erviunt ritus sacri ad majestatem religionis nostræ mysteriis conciliandam, & excitandam ac nutriendam fidelium fidem.
2. Proin peccant, qui cæremonias, sive ab universali sive a particulari cujuslibet ecclesia præscriptas, non servant.

LXXVIII.

Baptismus verum sacramentum est, a Christo institutum; & distinguitur a Joannis baptismo.

LXXIX.

LXXIX.

Aqua vera & naturalis est de necessitate baptismi.

1. **E**rrarunt Cajani, aquam a baptismo penitus repudiantes: Lutherus & Beza Calvinianus, hanc in casu necessitatis non requiri existimantes: aliique hæretici, qui aquam in sensu metaphorico intelligebant.

2. Aqua se habet per modum materiæ remotæ ad baptismum.

3. Sufficit, si aqua sit maris, fluvii, paludis, putei, aut fontis.

4. Siricius & Stephanus Papæ nunquam approbarunt baptismum vino collatum: collatum cerevisia irritum declaravit Gregorius IX. Archiepiscopo Nidrosiensi in Norwegia: & Innocentius III. nullum esse rescripsit baptismum datum saliva: baptismus etiam, quem Judæo arena ministratum scribit Moschus, aut fabulosus est, aut validitate carens.

LXXX.

Materia Baptismi proxima est ablutio, facienda per actionem physicam illius, qui baptizat.

Ablutio fieri potest immersione, aspersione, vel affusione, ut adeo cæremonia affusionis non sit de necessitate sacramenti; id quod asserunt Schismatici Græci.

LXXXI.

Forma baptismi validi est: ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus S. amen: vel ista Græcorum: Baptizetur Servus (Serva) Christi in nomine Patris & Filii & Spiritus S. amen.

1. **D**e necessitate baptismi est distincta trium Personarum SS. Trinitatis invocatio.

2. A gravi saltem peccato immunem existimamus eum, qui omitteret verba *ego, in, amen.*

3. Dum actio abluendi exprimitur, aqua in tanta est affundenda quantitate, ut fluere possit, & corpus physice tangere contactu successivo.

LXXXII.

LXXXII.

Baptismi capaces sunt omnes homines adulti & infantes, quibus baptismus multum etiam expediet.

1. **A**dultis perpetuo amentibus, aut furiosis, baptismus conferendus est, sicut parvulis: iis tamen, qui his morbis ex intervallis laborant, baptismus non est concedendus, si eum ante amentiam aut lucidis intervallis non petierint.

2. Liberi infidelium licite baptizantur in mortis articulo, aut extra talem articulum cum consensu alterius parentis: vel invitis etiam parentibus, dum ipsi rationis usu præditi baptismum petunt: aut si sunt ita a parentibus abstracti, ut non sit spes reditus ad eosdem. Extra ejusmodi casus filii & filiae infidelium, Principi christiano solum civiliter subditorum, baptizari prohibentur.

3. Liberi parentum hæreticorum licite baptizari per se possunt: sed hodiernis Germaniæ moribus id non videtur ubique conforme, saltem quoad Protestantes in imperio romano existentes, ob suspensam in pace Westphalica jurisdictionem ecclesiasticam in subditos statuum acatholicorum.

LXXXIII.

Baptismus est necessarius ad salutem in re, vel in voto, si baptismi in re accipiendi copia non detur.

1. **P**erfecta in Deum charitas, aut contritio perfecta vices baptismi aquæ supplet, quæ in adultis catechumenis & pœnitentibus esse potest sine remissione peccatorum. Imo & martyrium baptismi loco est tam infantibus, quam adultis, si saltem habituali voluntarietate mortem patienter acceptent ex motivo supernaturali, & de peccatis actualibus sufficienter doleant. Hodie tamen

2. Vota vel fides parentum parvulis nullo modo baptismi defectum supplere potest.

3. Baptismus non est differendus usque ad mortis articulum, nec ad eam ætatem, in qua Christus baptizatus est.

4. Priusquam suscipiat adultus baptismum, instruendus est de intentione debita, dolore, cognitione mysteriorum, & præceptorum ab eo deinceps servandorum.

5. Quam-

5. Quamvis etiam primis forsan ecclesiæ sæculis non statim a natiuitate baptizari consueverint infantes; juxta hodiernam tamen disciplinam peccaret, qui baptismum infantis ad 15. vel 20. dies absque ratione differret.

LXXXIV.

Quotiescunque dubium vere grave, aut probabile est, baptismum vel nullo modo, vel invalide fuisse collatum, dandus est sub conditione.

1. Si nullum dubium sit, datur certitudo moralis suscepti baptismi, nec is sub conditione sine gravi irreuerentia repeteretur.

2. Quoad natos inter fideles catholicos certi possumus esse de baptismo, nisi aliunde in contrarium vere probabilis urgeret conjectura. Secundum canones unicus testis, in quem non cadit suspicio mendacii, certitudinem moralem facit de collato baptismo. Eandem pariter liber baptizatorum, in quo solers parochus scribit nomina baptizatorum. Scheda sola infantibus expositis appensa, quæ sit baptismi testis, non ingerit certitudinem moralem de baptismo collato. Itaque hi sunt sub conditione baptizandi æque ac ii, de quibus dubitatur, an nondum sint mortui. Infantes ab obstetricibus baptizati neque in nostra Frisingensi diœcesi universaliter sub conditione sunt denuo baptizandi: & Benedictus XIV. improbat synodos ac libros rituales, in quibus generatim sub conditione baptizandi decernuntur baptizati ab obstetricibus.

3. Infantes certo mortui, dein vero apud imagines tvmaturgas signa dubia vel probabilia vitæ edentes, sub conditione baptizari prohibentur.

4. Infans adhuc in utero materno clausus potest aliquando, & tunc etiam debet sub conditione baptizari: quodsi infans caput ex utero emittat, absolute debet in capite baptizari: si aliam partem protendat, sub conditione in illa parte est baptizandus.

5. Fœtus abortivi cujuscunque ætatis, etiam octo tantum dierum &c. sub conditione baptizandi sunt. Monstra nullo modo baptizari debent, si nihil prorsus humanæ speciei reperiatur. In dubio sub conditione baptizandus est partus monstrosus.

LXXXV.

Baptismi solemnis minister principalis est Episcopus, minus principalis sacerdos.

1. **S**acerdos, non parochus, potestate hac male utitur extra casum necessitatis, & graviter peccat, sine sufficiente parochi facultate baptizando in aliena parochia.

2. Extraordinarius baptismi minister diaconus est.

3. Exigit officium ministri, ne imponat aut imponi permittat baptizandis nomina turpia, ridicula, aut hominum impiorum memoriam referentia.

4. Si casus necessitatis emergat, omissis cæremoniis, servatis tamen ad essentiam servandis, ministrare baptismum potest laicus five vir, five fœmina, hæreticus, schismaticus, infidelis: sed parentes extra casum necessitatis semper peccant propriam sobolem baptizando.

LXXXVI.

Verus effectus baptismi est, quod secluso obice per eum tollatur peccatum originale, & actuale, & pœna omnis debita peccatis, ac infundatur gratia sanctificans.

LXXXVII.

Cæremoniæ in baptismo sunt servandæ.

1. **N**ullum dubium est, gravis se peccati rerum facere, qui omnes cæremonias aut notabilem earum partem intermitteret.

2. Baptismus in ecclesia debet conferri, nec sine gravi causa ab hoc præscripto recedere licet. Quid pro filiis principum indultum sit, constat.

3. Ut per aquam naturalem extra casum necessitatis baptismus licite administretur, summenda est de illa, quæ sabbatho sancto ac vigilia pentecostes consecratus, & in fonte baptismali asservatur.

4. E cæremoniis principalior est patrini præsentia, qui in solemnium tantum baptismo debet adhiberi ad levandum e baptismo infantem. Inde oritur cognatio quædam, qua patrinus efficitur pater spiritualis infantis. Ex eo patrinus obligatur, instruere infantem levatum ad vitam

tam christiane agendam. Hanc cognationem adeo reverendam duxit ecclesia, ut statuerit patrinum (matrinam) cum filio suo spirituali, ejusque parentibus carnalibus nullum validum inire posse matrimonium: sicut & baptizans cum baptizato ejusque parentibus idem contrahit impedimentum jure ecclesiastico. Excludit ecclesia a patrini officio parentes carnales, hæreticos, infideles, & omnes, qui hujus sanctæ tutelæ administrationem vel nolint vel non possint gerere. Sapienter quoque in Conc. Tridentino fuit provisum, ne plures, quam unus vel unus & una patrinum agant. Solum qui designatur & levat infantem, contrahit impedimentum, non autem alii non designati, etsi tangentes. Dum vero procuratorio modo res agitur, non procurator contrahit, sed principalis.

LXXXVIII.

Confirmatio est verum novæ legis sacramentum, quo baptizati roborantur ad fidem constanter profitendam.

1. Proximam hujus sacramenti materiam existimamus esse chrysmationem, & manus impositionem secundam, quæ chrysmationi adnectitur. Chrysmatio autem videtur esse facienda in fronte, & quidem per modum crucis.

2. Materia remota est oleum olivarum. Huic an de necessitate sacramenti balsamum sit miscendum, dissident theologi, gravem saltem obligationem miscendi balsami cum omnibus adstruimus.

3. Chryisma ad hoc sacramentum valide conficiendum debet esse benedictum vel ab Episcopo vel saltem a simplici sacerdote, cui id muneris committere potest Papa.

4. Forma confirmationis his verbis absolvitur: *signo te signo crucis & confirmo te chrysmate salutis in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.* Græcis hæc valet: *signaculum doni Spiritus sancti.*

LXXXIX.

Minister confirmationis ordinarius est solus Episcopus.

1. Arbitramur nihilominus, a simplici sacerdote confirmationem ministrari posse ex dispensatione summi pontificis, adeoque de potestate extraordinaria,

2. Episcopus in conscientia stricte obligatur confirmationis sacramentum impertiri suis diœcesanis, nisi hi alibi acceperint.

XC.

Omnis homo baptizatus & nondum confirmatus confirmari potest.

1. **A**puđ nos prohibentur confirmari, qui annos discretionis nondum attigerunt, nisi aliud ex suis rationibus visum fuerit Episcopis.
2. Omnes fideles obligantur confirmationis sacramentum suscipere.

XCI.

Eucharistia est sacramentum corporis & sanguinis Christi, sub speciebus panis & vini ad spiritualem animæ refectiōem institutum in ultima cœna Matt. c. 26. v. 26. Profitemur simpliciter in almo SS. eucharistiæ sacramento post panis & vini consecrationem Dominum nostrum Jesum Christum verum Deum & hominem realiter & substantialiter sub speciebus illarum rerum sensibilibus contineri, ita quidem, ut vi verborum consecrationis totalis fiat transsubstantiatio panis in corpus, & vini in sanguinem Christi, manentibus duntaxat speciebus, ac etiam totus existat Christus sub qualibet specie, & totus sub qualibet parte speciei.

Non consistit eucharistia in usu, sed in re permanente, ut adeo Christus adsit sub speciebus consecratis non tantum quando sumitur, sed etiam antea & postea, quamdiu species non corrumpuntur, etiam in particulis consecratis, quæ post communionem reservantur vel supersunt.

XCII.

Materia consecrationis est panis triticeus, & vinum de vite.

1. **P**anis triticeus potest esse azymus, aut fermentatus. Latini tamen ex præcepto tenentur uti azymo; Græci infermentato eucharistiam conficiunt.
2. Vinum sufficiens est, modo sit naturale qualecunque. In adusto non consecraretur valide.

XCIII.

XCIII.

Verba certo essentialia per modum formæ ad consecrationem requisita sunt: Hoc est corpus meum: hic est calix sanguinis mei: vel: hic est sanguis meus.

1. Theologi alia quoque verba tum præcedentia, tum sequentia ad valorem probabiliter requirunt; id certum, quod non sine maxima temeritate & nullitatis periculo omittantur.

2. Particula *enim* non videtur ad valorem pertinere.

XCIV.

Ministri eucharistiæ conficiendæ sunt soli sacerdotes.

1. Nihil cum Gnosticis in hac parte sibi tribuant fœminæ: nihil cum Waldensibus probi etiam laici.

2. Ex eo dignitatem tum ipsius sacramenti, quod non singulorum potestati tribuit Deus, tum sacerdotum honorem, quos tanti mysterii constituit ministros, colligere licet.

3. Eucharistiam potestate extraordinaria dispensare possunt Diaconi.

XCV.

Eucharistiam summere possunt omnes homines baptizati, & a noxis lethalibus immunes.

1. Eucharistia olim usque ad Sæculum XII. dabatur infantibus; non ita hodie: energumenis tantum in discrimine vitæ aut pacificis intervallis; & hoc etiamnum. Amentibus dabatur quondam in lucis intervallo & mortis articulo, non amplius hodie in mortis articulo.

2. Qui in gravi peccato de eucharistia participat, iudicium sibi manducat.

3. Circa eos, quibus ultimum supplicium decretum est, varia est disciplina in administranda eucharistia.

XCVI.

Habemus divinum mandatum sumendi aliquando eucharistiam.

1. Ad salutem necessaria non est eucharistia, neque parvulis ullo modo.

2. Non dubitamus, pro mortis articulo quemvis adultum fidelem adstringi ad sumendum hoc sacramentum.

3. Qui ad S. Synaxin tempore paschali non accederet, excommunicationi subjaceret ferendæ sententiæ.

4. Laici sub utraque specie communionem summere non tantum non obligantur, sed & prohibentur.

XCVII.

Eucharistia recte asservatur in sacrario, deferitur ad infirmos, exponitur pro adoratione publica populo, ac in processionibus circumgestatur.

1. Sacramentum asservatur pro solatio infirmorum, & fidelium adoratione: sed ciboria munda esse oportet, & coram eo noctu diuque lampas ardeat. Clavem ad cistam sacramenti habeat rector ecclesiæ, nunquam vero laici, ne quidem patroni ecclesiæ.

2. Deferri ad ægrotum non debet eucharistia, qui eam non est sumpturus, sed tantum adoraturus: nec sine gravi causa occulte, sed publice est deferenda, dum petitur ab infirmo.

3. Si sacramentum publice exponitur, saltem sex cerei debent coram eo ardere. Est autem penes Episcopum autoritas expositionem ordinandi: nec quis pro lubitu eucharistiam vel in ciborio, vel in monstrantia potest exponere: imo nec licet sine speciali facultate tempestates & incendia cum SS^{mo}. benedicere.

4. Hodie in festo SS^{mi}. corporis Christi debet publice circumferri sacramentum.

XCVIII.

Pœnitentia in ecclesia vere ac proprie sacramentum est, pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, a Christo domino nostro institutum, & a baptismo distinctum, adeoque secunda post naufragium tabula.

XCIX.

Sacramenti pœnitentiæ pars est contritio, ceu materia.

1. Perfecta contritio concipitur ex motivo charitatis Dei super omnia dilecti propter suam bonitatem absolutam. Imperfecta, quæ

quæ dicitur etiam attritio, vel ex turpitudinis peccati consideratione; vel ex gehennæ & pœnarum metu proficiscitur. Contritio perfecta formalem amorem & dolorem debet includere.

2. Contritio siue perfecta, siue imperfecta, actus honestus est. Si contritio sit appetitive summa, licet absque certa intensione aut temporis duratione; si se extendat ad omnia peccata gravia saltem generatim: statim liberat pœnites etiam ante usum sacramenti pœnitentiæ ab omnibus peccatis, quantumvis numero vel atrocitate horrendis, eo etiam effectû, ut bona opera, peccato mortificata, denuo reviviscant ad totum essentiale & gratiam sanctificantem, etsi peccatum semel remissum, novo subsequente peccato, nec quoad reatum culpæ, nec quoad reatum pœnæ redeat.

3. Aliqua contritio necessaria est ad obtinendam peccatorum remissionem, & ad essentiam sacramenti pœnitentiæ. Extra usum sacramenti pœnitentiæ per se requiritur contritio perfecta, ut homo a peccatis solvatur: per accidens tamen eandem vim inesse putamus actui charitatis perfecto. Non dubitamus, omni studio connitendum esse, ac exhortandos fideles ad contritionem perfectam, dum sacramentum pœnitentiæ percipiunt: existimamus tamen sufficere, solam attritionem seu contritionem imperfectam, quæ simul includat dilectionem Dei saltem inchoatam; quam haberi putamus per actum spei, quo ad Deum convertimur, ut nobis summe bonum, nostrumque finem ultimum, eumque diligere incipimus tanquam omnis iustitiæ fontem. Contritio talis etiam tum necessaria est, dum mera venialia aut mortalia jam remissa in confessione exponuntur. Si contritio se extendat ad aliqua tantum, non ad omnia venialia, quæ sola pro confessione hic & nunc exponuntur, sufficiens tamen erit. Quando vero homo plura mortalia in confessione accusat, super omnia tum ea, quæ exponuntur, tum ea quæ memoriam fugiunt & necdum exposita sunt, contritio cadere debet; alias sacramentum non tantum sine fructu manere, sed etiam nullum esse existimamus. Contritio cum reliquis sacramenti partibus rite coniungenda est. Hinc putamus, contritionem explicite referendam esse ad confessionem sacramentalem: non esse differendam usque post confessionem: ad novam confessionem esse novam ponendam contritionem: tum vero nullum prorsus esse sacramentum, ubi contritio post absolutionem elicitur.

4. Ad essentiam sacramenti pœnitentiæ necessarium est propositum non peccandi de cætero. Homines, qui iteratis vicibus in eadem gravia relabi peccata consueverunt, non habere verum propositum

tum convincuntur: sicuti etiam a fortiori illi, qui malas peccandi occasiones ipsi adire aut nutrire solent. Quin etiam & ipse frequentior in eadem venialia relapsus, numero non minutus, timorem haud levem incutere debet de proposito ad sacramentum requisiti efficacia.

C.

Altera pars, ceu materia sacramenti pœnitentiæ, est confessio, quam Christus ipse instituit.

Equidem in Ecclesia modus secrete confitendi ab initio semper fuit observatus: nec est merum hominum inventum; neque a mandato Christi alienum quid. Confessio tamen etiam publice facta sacramentalis erit: neque opus est ad essentiam sacramenti, ut confessio voce fiat; hinc & moribundus est capax sacramenti, qui per se vel per alios votum confessionis manifestavit: imo & homo, qui alias christiane vixit, nunc autem, casu inopino præventus, confessionis votum non potuit manifestare.

CI.

Confiteri jure divino tenemur omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligente præmeditatione habetur: & circumstantias, quæ peccati speciem immutant.

1. **U**t confessio peccatorum rite instituatur, prævia disquisitione intimos conscientię recessus discutere debent fideles.

2. Id ubi præstiterint, & contritione requisita peccata detestati fuerint, clavibus subjicienda peccata secundum omnem speciem & numerum eorum.

3. Tum vero peccata specie distingui arbitramur, dum sunt contra leges formaliter diversas ex parte rei præceptæ: id quod denique ex ecclesiæ ac theologorum, saniora sequentium, judicio desumendum est.

4. Unicus etiam actus quandoque potest infectus esse malitia secundum speciem multiplici.

5. Numero multiplicari peccata existimamus, quando actus peccaminosi physice inter se distincti, tam similes quam dissimiles interrumpuntur per retractationem absolutam & efficacem actus præcedentis;

tis; vel per solam voluntatem contrariam. Sæpe etiam fiunt plura numero peccata, dum etiam absque retractatione vel voluntate contraria interrumpuntur actus per cessionem voluntariam. Plura quoque sunt peccata, dum actus peccaminosi physice distincti versantur circa plura objecta totalia. Ultimo tandem, si actus physice unus fertur in plura objecta totalia, numero distincta, multiplex numero peccatum erit, in confessione aperiendum.

6. Voluntas peccati, cum actu externo conjuncta, unum duntaxat peccatum est pro confessione.

7. Circumstantiæ, quæ insigniter & mortaliter intra eandem speciem aggravant, in confessione debent exprimi.

8. Peccata aliena in confessione ex justitia sunt tacenda: & ne confessario quidem interroganti criminis socius est manifestandus, excepto casu, quo poenitens non posset aliter explicare peccatum tale, quod confiteri tenetur, simulque non haberet copiam alterius confessarii, nisi talis, cui notus sit complex.

9. De peccatis dubiis sequentia tenemus. Qui habet meram nescientiam an peccaverit, aut peccatum commissum exposuerit, potest filere de tali confessione. Qui probabilius judicat, se peccasse, nondum vero confessum, debet se accusare. Qui ex æquali rationum pondere non potest se resolvere, utrum peccarit vel non, aut exposuerit? tale peccatum in confessione revelare debet. Qui bona fide peccatum confessus est ut dubium, si dein deprehendat esse certum, debet istud denuo confiteri tanquam certum. Qui numerum incertum exposuit, certum iterum in confessione dicere debet, si postea noverit.

10. Etsi vero omnia & singula peccata mortalia aperienda sacerdoti sint in confessione, satis tamen est pro certis casibus & gravibus causis confessio formaliter integra ad obtinendum validæ absolutionis beneficium: sic tamen, ut maneat obligatio, peccatum ex certa ratione omissum, cessante tali ratione exponendi.

11. Ex integro iteranda confessio est, quotiescunque vel ex culpa vel etiam absque culpa fuit invalida.

12. Peccata etiam venialia bene clavibus subjiciunt christiani. Nulla quidem obligatio scitur confitendi venialia per se, plurima tamen erit utilitas. Siquis ex pietate particeps fieri voluerit sacramenti poenitiæ, nullius tamen gravis noxæ sibi conscius sit, debebit per accidens saltem unum veniale confiteri. Alia de rebus, ad animæ directionem non pertinentibus, colloquia irreverentiam aut gravem aut levem sacramento inferunt.

CII.

*Forma sacramenti pœnitentiæ apud Latinos his verbis comprehenditur:
Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris & Filii & Spi-
ritus sancti amen.*

1. Videtur ex monumentis ecclesiasticis elucescere, formam pœnitentiæ usque ad Sæculum XIII. precatoriam fuisse, atque indicativam dein primo consuetudine introductam. Apud Græcos adhuc precatoria manet, & eos quidem, qui cum Latinis uniti sunt. Eorum Græcorum forma ex authentico græco idiomate fere sic latine redditur. „ *O mi creator spiritualis! ego humilis & peccaminosus homo non possum in hac terra peccatum dimittere, sed solum Deus. Propter divinam autem locutionem illam, post resurrectionem Domini nostri Jesu Christi ad Apostolos factam, quæ sic sonat, si quorum solveritis peccata &c. & nos confidimus in eo, quod dictum est, in quantum locutus es etiam ad meam minimam humilitatem, in quantum prius non confessus es sive per ignorantiam, sive per oblivionem, & in quantum denique Deus tibi ignoverit in præsentis & in futuro tempore. Deus qui ignovit David confitenti peccata sua per Nathan prophetam, & Petro, negationem suam amare desolenti, publicano & filio prodigo, Deus ipse indulgeat tibi propter me peccatorem omnia, quæ nunc coram ipso paucitati meæ confessus es, & in præsentis & in futuro, & incondemnatum te habeat coram terribili tribunali suo. Propter peccata autem, quæ mihi confessus es, nullam curam habe, & vade in pace.* Sive autem precatoria sive indicativa sit forma, valebit pro utraque, latina scilicet & græca ecclesia; etsi grave peccatum commissum iri credamus a sacerdote latino, qui græcorum adhiberet formam.

2. Ad formæ indicativæ essentiam judicamus pertinere sola verba *absolvo te &c.* reliqua tamen, saltem omnia, citra culpam mortalem non ommitterentur.

3. Absolutio sacramentalis, quæ per formam conceditur, non est nudum ministerium declarandi, peccata esse remissa confitenti, sed actus judicialis. Catholica hæc est sententia, talisque apud eos etiam perstat, quibus forma precatoria est.

4. Ipsa forma absolutionis in vim sacramenti verbo proferri debet, & quidem super pœnitentem præsentem, neque per litteras ad eundem dirigi potest.

CIII.

Tam virtus quam sacramentum pœnitentiæ homini, in peccatum grave post baptismum lapso, necessaria sunt ad ejus veniam obtinendam.

1. Virtus veræ pœnitentiæ ad remissionem peccati consequendam sufficiet quidem; si in perfectam excrescat contritionem. Postquam vero Christus sacramentum instituit, sola virtus sine sacramento de se inefficax erit in homine, qui sacramenti quidem copiam habet, non autem voluntatem seriam illius accipiendi.

2. Exigui ad Deum & propriam salutem animi est argumentum, de peccato commisso nolle statim conteri, ipsumque sacramenti medium in dies & menses differre.

3. In mortis articulo fideles ad sacramentum adstringi non dubitamus: sed ad eas procrastinare angustias nec licet, nec periculo vacat.

4. Sæpius in vita pœnitendi & confitendi obligatio respectiva esse potest. Ex lege vero ecclesiastica Concilii Lateranensis sub Innocentio III. universim omnes & singuli utriusque sexus Christi fideles, cum ad annos discretionis pervenerint, semel in anno omnia sua peccata confiteri debent: quæ lex non impletur per confessionem sacrilegam. Consuetudo est, qua præcepta hæc confessio tempore paschali peragitur. Non comprehenduntur ea constitutione illi, qui culpæ mortalis rei non sunt, nisi eis pro locorum diversitate aut lex particularis aut consuetudo necessitatem imponat. Qui confiteri obligatur, & toto anno confiteri neglexit, confiteri debet prima data occasione sequentis anni.

CIV.

Pœnitentiæ sacramenti minister præter sacerdotem nemo esse potest.

1. Pœnitentiæ ministerium ea gerendum est circumspectione, qualem officia judicis, medici, & doctoris exigunt.

2. Debent confessarii sacerdotes prorsus negare hoc sacramentum iis, qui debitam non adferunt dispositionem: differre occasionariis & consuetudinariis, in idem peccatum relabi solitis: aliquando etiam sub conditione conferre.

3. Debent sacerdotes intelligere statum animæ illius, cujus confessionem audiunt: quandoque interiores conscientie recessus scruta-

tando scrutari: opportuna adversus relapsum suggerere media: nullo hominum aut rei temporalis respectu duci: leges divinas, naturales, & humanas declarare iis, quos earum ignaros perspexerint; imo & his, a quibus nullum emendationis fructum sperant: eaque omnia agere, quæcunque peccatori reconciliando, ac immutando possunt inservire.

CV.

Ut sacerdos minister valide sacramentum pœnitentiæ ministret, jurisdictione præditus sit oportet, aut ab Episcopo diœceseos, in qua pœnitentiam administrat, approbatus ad confessiones sæcularium audiendas.

Jurisdictione mere probabili aut dubia nunquam licet uti.

CVI.

Episcopi habent jus, quædam crimina ita sibi reservandi, ut sacerdotes ab his absolvere non valeant.

1. Si Episcopus casus quosdam suæ reservat jurisdictioni, extra mortis articulum solus reservans, vel reservante superior, aut delegatus ab iis potest absolvere, in mortis autem articulo quivis sacerdos.

2. Sacerdos, non habens potestatem in reservata, ne indirecte quidem unquam absolvere potest pœnitentem.

3. Peregrinus, habens peccatum in sua diœcesi reservatum, absolvi potest per confessorium in aliena diœcesi, in qua peccatum istud reservatum non est, nisi tamen ejusmodi pœnitens in fraudem reservationis alio migrarit.

CVII.

Sacerdotes ministri possunt & debent pro peccatis imponere pœnas virtute clavium.

1. Igitur non semper tota pœna cum culpa remittitur a Deo, &

2. Alia longe est satisfactio pœnitentium, quam mera fides, qua apprehendunt, Christum pro eis satisfecisse.

3. Non

3. Non possumus Jansenianorum partibus accedere, volentium, satisfactionem absolutioni præmittendam esse.

4. Magna sagacitate cavere debent confessarii, ne aut facilitate aut asperitate peccent. Ut pœnitentes suorum scelerum gravitatem magis agnoscant, antiquos ecclesiæ veteris canones præ oculis habere, atque subinde inculcare expediet plurimum. Igitur universæ satisfactionis modum culpæ ratio temperabit sic, ut omnia justitia, pietate, & prudentia dirigantur.

CVIII.

Christus dominus sic instituit pœnitentiæ sacramentum, ut nunquam liceat ministro quidpiam, in confessione revelatum, verbo aut signo, aut alio quovis modo alteri hominum prodere.

Sigilli sacramentalis objectum sunt omnia & singula peccata, etiam levissima, tam propria pœnitentis quam aliena complicitis, peccatorum circumstantiæ, adjuncta, antecedentia, comitantia, & sequentia &c.

CIX.

Extrema unctio verum est novæ legis sacramentum, a Christo Domino institutum, & a B. Jacobo Apostolo promulgatum.

1. **M**ateria extremæ unctionis est unctio peragenda oleo. Si valorem sacramenti spectemus, sufficit unctio frontis unica: si præceptum ecclesiæ graviter obligans, plures ungendi sunt sensus; qua in re librorum ritualium, honestatisque leges observentur. Non quivis liquor ex quavis pingui & crassa materia hic servire potest: sed necessarius est is, qui ex olearum baccis tantum exprimitur. Et quidem de necessitate sacramenti videtur esse olei per Episcopum benedicti usus.

2. Forma extremæ unctionis est precatio, quam minister ungen-
do pronuntiat in has voces: *Indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti per visum &c.*

3. Sacramentum extremæ unctionis peccata remittit, gratiam confert, alleviat infirmum. Peccata gravia suo modo per extremam unctionem, venialia per se delentur virtute hujus sacramenti, quod & peccati reliquias abstergit. Non tantum gratiam habitualement operatur

extrema unctio, sed & alias, quibus spes roboratur, animus ad ferendas morbi ærumnas erigitur, & ad superandas dæmonis, tunc acrius infestantis, tentationes fortior evadit, & denique proxime disponitur ad introitum gloriæ. Quandoque sanitatem corpori sua virtute confert extrema unctio.

4. Idonei hujus sacramenti ministri sunt soli sacerdotes. Possunt autem vel plures sacerdotes simul, vel unus solus inungere.

5. Danda est extrema unctio solis infirmis adultis, ita periculose decumbentibus, ut in exitu vitæ constituti videantur. Pueris, ratione carentibus, non est conferenda extrema unctio. Nomine infirmorum intelliguntur etiam senio confecti, quibus ipsa senectus gravis est infirmitas: non autem mulieres parituræ, navigantes, proficiscentes ad bellum, peregrinantes, ultimo mox supplicio mactandi. Vere infirmos ex præcepto vel divino vel ecclesiastico ad extremam unctionem accipiendam obligatos judicamus. Sæpius dari potest & debet extrema unctio homini, qui, postquam convaluit, in idem vitæ discrimen incidit. Imo quotiescunque iterata in eodem etiam morbo, eodemque non mutato, nec aucto mortis articulo valet saltem ex capite iterationis, ut adeo ad meram disciplinam spectare videatur, quoties vel quando iterari possit, debeatve.

CX.

Ordo verum est sacramentum novæ legis, a Christo Domino institutum, vereque existit in novo testamento sacerdotium, & potestas aliqua consecrandi & offerendi verum corpus & sanguinem Domini, ac peccata remittendi & retinendi.

1. Plures sunt in ecclesia ordines, majores & minores, per quos velut gradus in sacerdotium tenditur. Septem numeramus, ostiarium, lectoratum, exorcistatum, acolythatum, subdiaconatum, diaconatum, sacerdotium, qui unus presbyteratum & episcopatum complectitur. Ad majores ordines spectant subdiaconatus, diaconatus, sacerdotium, reliqui ad minores. Sacramentis non accensemur ordines minores, nec subdiaconatum, sed diaconatum & sacerdotium tantum.

2. Ab incunabulis nascentis ecclesiæ clerici distinguebantur a laicis. Inter ipsos autem clericos hierarchia est, divina institutione ordinata, quæ constat ex episcopis, presbyteris, & ministris, sic, ut episcopi presbyteris, presbyteri diaconis &c. sint superiores. Dum sacerdotium in episcopatum & presbyteratum dividimus, censem
mus

mus tamen, jure divino episcopos presbyteris superiores esse tum excellentia ordinis, tum potestate jurisdictionis.

3. Materia essentialis ordinationis episcopi est impositio libri evangeliorum, ac impositio manuum: forma utrique respondens hæc: „*Accipe Spiritum sanctum.*” Materia sacramenti in ordinationis sacerdotis apud Latinos est instrumentorum, calicis nimirum cum vino, & patenæ cum hostia porrectio: nec non impositio manuum ultima, quæ fit a solo episcopo. Forma ad utramque hanc partialem materiam pertinet duplex partialis „*Accipe potestatem offerendi sacrificium Deo tam pro vivis, quam pro defunctis: & accipe Spiritum sanctum.*” In ordinatione quoque diaconi duæ sunt apud Latinos partiales materia & forma. Prima est impositio manus episcopi cum hac forma: „*Accipe Spiritum S. ad robur & resistendum diabolo & tentationibus ejus in nomine Patris &c.*” Secunda est traditio evangelii cum hac forma: „*Accipe potestatem legendi evangelium in ecclesia Dei pro vivis & defunctis.*”

4. Minister sacramenti ordinis sunt soli episcopi consecrati. Nul-
lus simplex sacerdos extraordinaria etiam potestate sacerdotem, aut episcopum, aut diaconum ordinare valet. Subdiaconatum, aut minores valide conferunt ii, quibus id privilegii concessum a summa sede fuit. Ipsi episcopi valide ordinant, etsi forent improbi, intrusi, hæretici, schismatici, excommunicati &c.

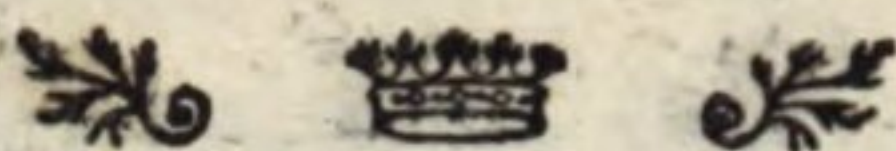
5. Solus mas capax est sacrorum ordinum suscipiendorum. Mares etiam infantes valide ordinantur: ut vero ipsi mares absque peccato ordinentur, liberi debent esse ab omni irregularitate, quæ vel ex defectu, vel ex delicto potest incurri.

6. Semel clerici facti jam laici fieri non possunt, nec nubere. In ecclesia latina episcopi sacerdotes & diaconi semper ad continentiam adstringebantur: idem obtinebat in ecclesia græca usque ad synodum quini-sextam. Apud Latinos omnes clerici in majoribus ordinibus constituti hodie dum obligantur ad perpetuam continentiam. Hujus legis originem immediate quidem ex voto, principaliter autem ex jure ecclesiæ, rite & convenienter sic ordinantis, derivamus.

CXI.

Matrimonium est verum novæ legis sacramentum.

1. **M**atrimonio præmittuntur sponsalia, ter denuncianda publice tribus continuis festivis diebus a proprio parocho: tum sequitur ipsum matri-

matrimonium, saltem intra quadrimestre adhuc contrahendum, quod fieri etiam potest modo procuratorio.

2. Ex matrimonio, legitime contracto, resultant gratia sacramentalis, fides conjugalis, debitum conjugale, educatio liberorum ad vitam christianam.

3. Ministri matrimonii sunt ipsi contrahentes: materia & forma sunt actus contrahentium. Consensus quem contrahentes ponunt, debet esse verus, deliberatus, sine conditione, repugnante substantiæ matrimonii, in pactum deducta, immunis a metu gravi injuste incusso.

4. Impedimenta matrimonii tam impedientia quam dirimentia statuere potest ecclesia. Quatuor hodie dantur impedimenta impedientia; sacratum tempus, vetitum, sponsalia, votum. Impedimenta, matrimonium dirimentia, habemus plura. Sunt error circa individuum personæ, conditio servilis, votum solemne professionis in religione approbata, cognatio spiritualis, carnalis, & legalis, crimen adulterii vel conjugicidii, vis, seu metus gravis, directe ad extorquendum matrimonium incussus, ordo, ligamen, honestas, raptus, impotentia antecedens & perpetua, disparitas cultus, ætas, clandestinitas.

5. In impedimentis impedientibus & dirimentibus juris ecclesiastici potest dispensari.

6. Matrimonii vinculum insolubile est. Fuit tamen in lege nova professioni religiosæ tantus attributus favor, ut per eam tollatur vinculum matrimonii præcise rati, & in eodem Papa dispensare potest. Quoad thorum & habitationem possunt separari conjuges ex certis causis ad tempus certum vel incertum. Causæ divortii possunt esse adulterium unius conjugis, lapsus unius in hæresin, apostasia a tota fide christiana, periculum vitæ vel corpori imminens ab altera parte, sævities, valde molesta cohabitatio.

7. Causæ matrimoniales spectant ad iudices ecclesiasticos.

Errata.

Corrige.

Pag. IV	Lin. 28.	induit
V	29.	plurimumque
IX	19.	&
XI	18.	rectu
XIII	22.	pertinet
XXVII	27.	ipsi
XXIX	13.	ex
XXXI	22.	valet
	24.	primaria
XXXII	38.	spirituali
XXXIV	4.	varias
	9.	affixam
	15.	valet
XLIV.	5.	etiam
	12.	qui
L	18.	rerum
	25.	consecratus
LVII	3.	voluntariam

inducit.
plurimumque.
est.
reatu.
pertinent.
ipse.
ex.
valeat.
primario.
spiritualis.
varios.
affinem.
valeat.
aliam.
quibus.
reum.
consecrata est.
adde aut involuntariam.

20177

CONFIDENTIAL

Greinwald, Anselm, / Rid, Franz, / Luz, Innocenz

Ratio studii theologici ex morum et dogmatum doctrinis in Regulari S. P.
Augustini Canonica Raitenbuch reddita coram Reverendissimo, Celsissimo S. R.
Imperii principe ac domino, domino Ludovico Josepho, divina gratia
Frisingensium episcopo

Monachium 1775

4 Diss. 3466,15

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11021405-6

VD18 15062481-001